

UPPSALA
UNIVERSITET

2018-05-23 Dnr UTBVET 2018/451

Universitetskanslersämbetet

Box 256
SE-751 05 Uppsala

Besöksadress:
S:t Olofsgatan 10 B

Handläggare:
Anna Hagborg

Telefon:
018-471 1492

www.uu.se

anna.hagborg@uadm.uu.se

**Självvärdering med anledning av
Universitetskanslersämbetets granskning av
examenstillstånd för grundläraresexamen med inriktning mot
årskurs f-3**

Fakultetsnämnden för utbildningsvetenskaper överlämnar härmed bifogad självvärdering (inklusive bilagor), med anledning av Universitetskanslersämbetets granskning av ovan nämnda examen (fakultetsnämndens beslut bifogas).

A blue ink signature of Elisabet Nihlfors.

Elisabet Nihlfors
dekanus

A blue ink signature of Anna Hagborg.

Anna Hagborg
utbildningsledare

UPPSALA
UNIVERSITET

PROTOKOLL nr 11
PER CAPSULAMBESLUT
2018-05-23

1(2)

Fakultetsnämnden för
utbildningsvetenskaper

Deltagande ledamöter

Elisabet Nihlfors	professor, dekanus, ordförande
Esbjörn Larsson	professor, prodekanus
Mikael Börjesson	professor
Leif Östman	professor
Anne Berg	universitetslektor
Cecilia Johansson	universitetslektor
Helen Melander	universitetslektor
Johan Prytz	universitetslektor
Jenny Wiksten Folkeryd	universitetslektor
Hanna Otthén	student
Isa Jansson	student
Oscar Björk	doktorand
Joel Jansson	doktorand

Icke deltagande ledamöter

Claes Nilholm	professor
Karin Johannesson	universitetslektor

Deltagande suppleant

utan rösträtt

Pontus Valdemarsson	student
---------------------	---------

UPPSALA
UNIVERSITET

PROTOKOLL nr 11
PER CAPSULAMBESLUT
2018-05-23

2(2)

Fakultetsnämnden för
utbildningsvetenskaper

§ 1 **Universitetskanslersämbetets (UKÄ:s) utvärdering av lärarprogrammen**

Dnr: UTBVET 2018/458

Vid fakultetsnämndens sammanträde den 26 april informerades om UKÄ:s utvärdering av lärarprogrammen. Tre självvärderingar, gällande grund- och förskolelärarprogrammen, ska inlämnas till UKÄ den 24 maj 2018. Detta beslut gäller dessa tre värderingar.

Fakultetsnämnden har beretts möjlighet att ta ställning till underlagen till självvärderingar. Fakultetsnämnden föreslås att besluta att delegera till dekanus att fatta slutligt beslut om utformandet av självvärderingarna med beaktande av inkomna kommentarer.

Beslut

Fakultetsnämnden för utbildningsvetenskaper beslutar att delegera till dekanus att fatta slutligt beslut om utformandet av självvärderingarna. Beslutet har fattats per capsulam, ovannämnda deltagare i beslutet har alla tillstyrkt förslaget att delegera det slutliga utformandet till dekanus.

Vid protokollet

Maria Karlberg

Justeras

Elisabet Nihlfors

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Lärosäte: Uppsala universitet

Yrkesexamen: Grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1-3

Beskrivning

Grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3, (240 hp), har bedrivits vid Uppsala universitet sedan höstterminen 2011. Programmet läses på heltid och ges huvudsakligen vid två av Uppsala universitets campus: campus Blåsenhus i Uppsala och Campus Gotland i Visby. Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier (EDU) ansvarar för all undervisning, förutom den i samhällsorienterande ämnen, naturorienterande ämnen och engelska. EDU befinner sig organisatoriskt vid Uppsala universitet under Fakulteten för utbildningsvetenskaper.

Fakultetsnämnden för utbildningsvetenskaper har det övergripande ansvaret för Uppsala universitets samtliga lärarprogram. Fakultetsnämnden har delegerat beslutanderätten i flera frågor till Programkommittén för lärarprogrammen. Programkommittén för lärarprogrammen bereder ärenden som rör lärarprogrammen inför beslut i fakultetsnämnden, beslutar om kursplaner, ansvarar för genomförande av programutvärderingar och medverkar till att resultaten följs upp/omsätts i program- och kursutveckling. Programkommittén för lärarprogrammen har som främsta uppgift att tillse att lärarprogrammen följer examensordningen samt att särskilt bevaka progression i innehåll, vetenskaplighet och professionsutveckling samt de ämnesdidaktiska inslagen i lärarutbildningen.

Utbildningsvetenskaplig kärna, ämnesstudier och verksamhetsförlagd utbildning

Grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1-3 är organiserat enligt den kursstruktur som framgår av tabell 1. Den visar vilka kurser som ges inom den utbildningsvetenskapliga kärnan (60 hp), den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) (30 hp), samt ämnes- och ämnesdidaktiska studier i svenska, matematik, engelska, samhällsorienterande ämnen, naturorienterande ämnen och teknik (150 hp). 15 hp av ämnesstudierna består av ämnesrelaterad VFU (de ämnesinriktade studierna omfattar således 165 hp). Av tabellen framgår också vilka kurser som ges på avancerad nivå. Denna studiegång är emellertid reviderad från och med hösten 2018 för att skapa en bättre samverkan mellan ämnesstudier, utbildningsvetenskaplig kärna och verksamhetsförlagd utbildning, samt för att den utbildningsvetenskapliga kärnan på ett bättre sätt ska överensstämma med examensordningen.

Tabell 1. Grundlärarprogrammet inriktning mot F- 3, VT 2018

Grundlärarprogrammet inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1-3, 240 hp - studiegång antagna t o m VT 2018

Termin 1	Termin 2	Termin 3	Termin 4	Termin 5	Termin 6	Termin 7	Termin 8
10 hp Lärande och utveckling med inriktning mot grundlärare F-3	15 hp Engelska för grundlärare F-3	15 hp Svenska II i förskoleklass och grundskolans årskurs 1-3	10 hp Utbildningens framväxt och villkor med inriktning mot grundlärare	15 hp Samhällsorienterade ämnen för F-3 och 15 hp Naturvetenskap och teknik för grundlärarprogrammet med inriktning mot F-3	15 hp VFU 3, ämnesstudier, grundlärare Fk-6 ^(AV)	10 hp Läroplansteori och didaktik med inriktning mot grundlärare Fk-3 och 4-6	7,5 hp Matematik III för grundlärare Fk-3 ^(AV)
7,5 hp Svenska I för grundlärarprogrammet med inriktning mot förskoleklass och årskurs 1-3			10 hp Ledarskap för grundlärare			5 hp Specialpedagogik med inriktning mot grundlärare Fk-3 och 4-6	7,5 hp Svenska III för grundlärare Fk-3 ^(AV)
5 hp VFU 1, utbildningsvetenskaplig kärna, grundlärare Fk-3	15 hp Bild och musik, grundlärare Fk-3	15 hp Matematik II för grundlärarprogrammet med inriktning mot Fk-3	10 hp VFU 2, utbildningsvetenskaplig kärna, grundlärare Fk-6	15 hp Självständigt arbete 1 för grundlärarprogrammet Fk-3 och 4-6	15 hp Självständigt arbete 2 för grundlärare Fk-3 och 4-6 ^(AV)	5 hp Mångfald och lärande för grundlärare ^(AV)	15 hp Självständigt arbete 2 för grundlärare Fk-3 och 4-6 ^(AV)
7,5 hp Matematik I för grundlärarprogrammet med inriktning mot Fk-3			Ledarskap forts.			10 hp Bedömning och utvärdering, grundlärare ^(AV)	

Ämnes- och ämnesdidaktiska studier
 Studier inom den utbildningsvetenskapliga kärnan
 Verksamhetsförlagd utbildning (VFU)

^(AV) kursen ges på avancerad nivå

Den första terminen präglas av en introduktion till läraryrket. Den inleds av kursen *Lärande och utveckling* och följs av kurserna *Svenska I*, *VFU 1* och *Matematik I*. Den första VFU-kursen ska ses som en första bekantskap med lärarrollen och studenterna får redan här börja undervisa. Under termin två och tre följer ämneskurser i engelska, svenska, matematik samt bild och musik. Termin fyra fokuserar på några utbildningsvetenskapliga kunskapsområden som är centrala för läraryrket: dels att leda barns lärande och utveckling, och dels att förstå och reflektera över grundskolans plats i utbildningssystemet. Att särskilt uppmärksamma är att kursen *Ledarskap för grundlärare*, 10 hp, är uppdelad i två block med kursen *VFU 2* däremellan. På detta sätt ges möjlighet att både förbereda och följa upp ledarskapsutmaningar i klassrummet.

Därefter följer en termin av samhälls- och naturorienterande kurser. På termin sex läses den avslutande VFU-kursen. Här skrivs också det första självständiga arbetet. Under den sjunde terminen ges de sista kurserna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan. Programmet avslutas med fördjupningskurser i matematik och svenska samt det andra självständiga arbetet.

Förändringar i kursstrukturen

I arbetet med att revidera programmets kursstruktur har särskilt fokus lagts vid den utbildningsvetenskapliga kärnan, vilken genomgick en universitetsintern genomlysning som presenterats i Sven-Erik Hansén och Tom Wikman (2016): *Utvecklande utvärdering av den utbildningsvetenskapliga kärnan vid Uppsala universitet*. Med utgångspunkt i denna utvärdering uppmärksammades vissa utvecklingsmöjligheter i grundlärarprogrammets kärnkurser i relation till de områden som enligt examensordningen (Högskoleförordningen) ska omfattas av den utbildningsvetenskapliga kärnan. Exempelvis pekades på behovet av att utveckla kunskapsområdena vetenskapsteori och forskningsmetodik samt utvärdering och utvecklingsarbete. Detta har resulterat i att programmets studiegång reviderats i enlighet med tabell 2.

Tabell 2. Grundlärarprogrammet inriktning mot F- 3, fr.o.m. HT 2018

Grundlärarprogrammet inriktning F-3, 240 hp - studiegång fr o m HT2018

Termin 1	Termin 2	Termin 3	Termin 4	Termin 5	Termin 6	Termin 7	Termin 8
7,5 hp Lärande och utveckling, grundlärare F-3	7,5 hp Ledarskap, grundlärare F-3	15 hp Bild och musik, grundlärare Fk-3	15 hp Matematik II för grundlärarprogrammet med inriktning mot Fk-3	7,5 hp Läroplansteori och didaktik, grundlärare F-3	15 hp Självständigt arbete 1 för grundlärarprogrammet Fk-3 och 4-6	15 hp Samhällsorienterade ämnen för F-3 och 15 hp Naturvetenskap och teknik för grundlärarprogrammet med inriktning mot F-3	15 hp VFU III, grundlärare F-3 Å* (AV)
7,5 hp Svenska I för grundlärarprogrammet med inriktning mot förskoleklass och årskurs 1-3	7,5 hp VFU I, grundlärare F-3			7,5 hp Bedömning och omdömen, grundlärare F-3			
7,5 hp Utbildningens framväxt och villkor, grundlärare F-6	15 hp Engelska för grundlärare, årskurs F-3	15 hp Svenska II i förskoleklass och grundskolans årskurs 1-3	7,5 hp Specialpedagogik, grundlärare F-3	7,5 hp Utvärdering och hållbart utvecklingsarbete, grundlärare F-3	7,5 hp Matematik III för grundlärare Fk-3 (AV)		15 hp Självständigt arbete 2 för grundlärare Fk-3 och 4-6 (AV)
7,5 hp Matematik I för grundlärarprogrammet med inriktning mot Fk-3			7,5 hp VFU II, grundlärare F-3	7,5 hp Velenskapsteori och forskningsmetodik, grundlärare F-3	7,5 hp Svenska III för grundlärare Fk-3 (AV)		
			Specialpedagogik, grundlärare F-3 forts.				

 Ämnes- och ämnesdidaktiska studier

* Ämnesrelaterad VFU

 Studier inom den utbildningsvetenskapliga kärnan

(AV) kursen ges på avancerad nivå

 Verksamhetsförlagd utbildning (VFU)

Från och med hösten 2018 gäller det reviderade grundlärarprogrammet, där bl a den nya kursen *Vetenskapsteori och metod*, 7,5 hp, ligger i termin fem, i omedelbar närhet till det första självständiga arbetet. Även kursen *Utvärdering och hållbart utvecklingsarbete*, 7,5 hp, ges på termin fem. Den första terminens introduktion till grundskolan som samhällsinstitution och grundskolans verksamhet, har förstärkts genom att kursen *Utbildningens framväxt och villkor*, 7,5 hp, flyttats fram till termin ett. Därtill har kursen *Ledarskap*, 7,5 hp, lagts innan första VFU-kursen. Avsikten med denna förändring är att göra studenterna bättre rustade för den första verksamhetsförlagda utbildningen.

Internationellt utbyte

Internationella utbyten är en viktig del av grundlärarutbildningen. Studier i andra länder är akademiskt meriterande samt socialt och kulturellt berikande och därmed utvecklande för läraryrket. Programmets struktur ger därför studenterna möjlighet att förlägga delar av studierna utomlands (se avsnitt

3). Termin fyra, sju och åtta i nu gällande studiegång är "fönster" för internationalisering (motsvarande "fönster" mot studier utomlands i den studiegång som införs hösten 2018 ligger på termin fem och åtta). Kurserna på dessa terminer kan läsas vid lärosäten utomlands. VFU med inriktning mot kunskapsområden i den utbildningsvetenskapliga kärnan kan också förläggas till skolor utomlands. Under vårterminen 2018 är det 19 studenter på grundlärarprogrammet F-3 som är på internationella utbyten av olika slag.

Styrkor och svagheter

En styrka är att just programmets struktur och övergripande innehåll under de senaste åren noggrant utvärderats utifrån högskoleförordningens examensmål och de professionella krav som ställs på grundlärare i ett ständigt föränderligt samhälle. Även om områdena vetenskapsteori och forskningsmetod samt utvecklingsarbete, utvärdering och bedömning tidigare har funnits med på ett tydligt sätt i programmet, kommer de att förstärkas ännu mer framöver tack vare ett självkritiskt utvärderingsarbete, inte minst genom transparenta externa granskningar. En annan styrka är de goda möjligheterna som ges till utbytesstudier för studenterna genom de s k terminsfönstren. I detta avseende ligger grundlärarutbildningen vid Uppsala universitet långt framme, men vi behöver fortsatt satsa på att fler studenter deltar i utbyten för att utveckla utbildningen. Detta är förövrigt en metod som rekommenderats i flera stora utredningar kring internationalisering av högre utbildning.¹

¹ Se t ex den nu pågående stora offentliga utredningen på området: *En strategisk agenda för internationalisering SOU 2018:3*

Förutsättningar Personal

Bedömningsgrund:

Antalet lärare och deras sammantagna kompetens (vetenskapliga/konstnärliga/professionsrelaterade och pedagogiska) är adekvat och står i proportion till utbildningens volym, innehåll och genomförande på kort och lång sikt.

Personalsammansättning

I grundlärarprogrammet F-3 är totalt 88 lärare verksamma vid EDU, vilket ska ställas mot att vi innevarande termin har 505 registrerade studenter på programriktningen. Av lärarna är 4 professorer och en gästprofessor, 36 universitetslektorer, 12 adjunkter, 21 adjungerade adjunkter, 11 doktorander, 2 forskaranställda, 1 pedagogisk utvecklare samt 1 provkonstruktör. Av dessa lärare är det 64 som har lärarexamen. 5 av adjunkterna genomför för tillfället forskarutbildning.

EDU har under flera år försökt att stärka den vetenskapliga lärarkompetensen på grundlärarprogrammet genom att involvera fler professorer, forskare och doktorander i undervisningen. Detta sker exempelvis i kursen *Självständigt arbete 2* där professorerna Anna Danielsson (didaktik), Claes Nilholm (pedagogik) och Jonas Almqvist (didaktik) medverkar. Professor Jenny Wiksten Folkeryd (didaktik) undervisar på och är kursledare för *Svenska III för grundlärare Fk-3, 7,5 hp*.

I doktoranders tjänstgöring ingår 20 % institutionsarbete, som vanligtvis ägnas åt undervisning. Doktoranderna som är verksamma inom grundlärarprogrammet F-3 undervisar huvudsakligen på moment med ett innehåll nära deras forskning. Ett exempel är en doktorand inom pedagogik med inriktning mot specialpedagogik och ett annat är en doktorand i didaktik med inriktning mot matematikdidaktik. Doktorander handleder även självständiga arbeten samt medverkar i regelbundna kursmöten och bedömningskonferenser. Under det senaste året har också särskilda satsningar gjorts för att anställa fler doktorander med inriktning mot matematikdidaktik, specialpedagogik och didaktik med inriktning mot läs- och skriv.

Vad gäller tillförandet av vetenskaplig kompetens till utbildningen, har universitetslektorerna en avgörande betydelse. Vid Uppsala universitet så har en heltidsanställd universitetslektor rätt till 20 % forskningstid, så kallad kompetensutvecklingstid, i tjänsten. Flera av grundlärarprogrammets universitetslektorer, har emellertid en betydligt större andel forskningstid än så. Det är en konsekvens av att EDU under flera år har varit mycket framgångsrikt i att få in externfinansierade forskningsprojekt. Det betyder att undervisningen har ännu bättre förutsättningar för aktuell och kontinuerlig forskningsförankring. För att garantera stabilitet och kontinuitet har lektorer och forskare i regel minst 20 % undervisning i sin tjänst, så att inte viktig kompetens försvinner från undervisningen. De senaste åren har EDU satsat rejält på just ny lektorskompetens med bland annat tre universitetslektorat med inriktning mot flerspråkighet och nyanländas lärande, tre i matematikdidaktik, tre i didaktik mot svenska (varav en med placering på Campus Gotland), två i pedagogik, tre med inriktning mot specialpedagogik samt ett med inriktning mot pedagogiskt ledarskap.

Lärargruppen adjungerade adjunkter och adjunkter säkerställer programmets professionsanknytning. De adjungerade adjunkterna har sin huvudsakliga tjänstgöring i skolan i Uppsala, i angränsande kommuner eller på Gotland. Deras tjänstgöring vid EDU motsvarar mellan 20 och 49 %. En viktig del av deras undervisning sker inom den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU), eftersom den utgör en så avgörande del av lärarutbildningarnas professionsanknytning. Tack vare de senaste årens rekrytering av särskilt adjungerade adjunkter har antalet VFU-besök ökat rejält. Nu får studenterna i regel under alla VFU-kurser, och ibland två eller tre besök på samma kurs. Detta tillsammans med de handledarkurser som hålls för VFU-handledare (Se **Arbetsliv och Samverkan**) säkerställer att studenterna har tillgång handledare med adekvat kompetens. Därtill kan även nämnas att adjungerade adjunkter och adjunkter medverkar i andra kurser som antingen karaktäriseras av att vara praktikinära (exv på *Ledarskap grundlärare*, 10 hp) eller innehåller praktikinära moment (exv *Bedömning och utvärdering, grundlärare*, 10 hp).

Grundlärarkollegiet

För att tillvarata den sammantagna lärarkompetensen på bästa sätt, så är lärarna vid EDU organiserade i ett grundlärarkollegium (inklusive de lärare som är stationerade på Campus Gotland). Det garanterar balans mellan profession och vetenskap samt kontinuitet och progression i utbildningen. Kollegiet träffas månadsvis under ledning av den studierektor som är ansvarig för kurser inom grundlärarprogrammet. En gång om året hålls en särskild grundlärarkonferens med fokus på det systematiska kvalitetsarbetet. Där diskuteras exempelvis kurs- och programutvärderingar utifrån styrdokument (examensmål, examinationsformer och studiehandledningar). Därtill så utarbetas särskilda handlingsplaner för att åtgärda de brister som upptäcks.

I kollegiet genomförs också en anpassad kompetensutvecklingskurs som leds av Enheten för universitetspedagogik vid Uppsala universitet, som är ett resultat av de lärdomar som drogs utifrån tidigare nämnda utvärdering (Hansén & Wikman 2016). Syftet med kursen är dels att främja en pedagogisk utveckling på grundlärarprogrammet och dels att ge en individuell högskolepedagogisk meritering för lärarna. Den har bland annat handlat om att stärka de kollegiala lärandet hos lärarna samt om att stimulera studentaktiverande undervisning, med fokus på aspekter som kursdesign, examination och återkoppling.

Internationalisering av lärare på grundlärarprogrammet

På särskilt uppdrag av Fakulteten för utbildningsvetenskaper har EDU sedan 2017 arbetat med internationalisering av lärarprogrammen. En central del i detta arbete är att genom lärarutbyten stärka lärarnas internationella kompetens. Detta har bland annat skett inom ramen för Erasmus. Exempelvis så har ett flertal lärare från EDU varit i Frankrike (Université Catholique d'Angers), Finland (Åbo Akademi i Vasa), Spanien (Universidad de Granada), Tyskland (Hildesheim Universität), Malta (University of Malta), USA (Berkeley University och Stanford University). ökade internationella erfarenheter är en mycket viktig del i kompetensutvecklingen av just lärare, eftersom vi utbildar lärarstudenter som i framtiden kommer att arbeta i ett på många sätt mångkulturellt samhälle.

Styrkor och svagheter

En styrka i personalsammansättningen är balansen i lärarkåren mellan den vetenskapliga och professionsnära kompetensen. Det är en utmaning för professionsutbildningar att hitta just en jämvikt mellan dessa båda utgångspunkter och lärarutbildningen vid Uppsala universitet, liksom vid många andra lärosäten, har tidigare haft en slagsida mot adjunkter och andra icke disputerade lärare. Efter några års strategisk rekrytering, har EDU emellertid stärkt den vetenskapliga undervisningskompetensen tack vare att fler professorer, universitetslektorer, forskare och doktorander dels har rekryterats och dels medverkar i högre grad i kurserna. EDU har också ökat den professionsnära kompetensen under de senaste åren genom introduktionen av adjungerade adjunkter, som samtidigt undervisar i grundskolan. Det har många gånger upplevts som mycket positivt från såväl avnämare (skolhuvudmän) som från studenter. EDU har även arbetat intensivt – genom det s k grundlararkollegiet – med att stärka direkta samarbeten mellan professions- (adjunkter och adjungerade adjunkter) och vetenskapskompetensen (professorer, lektorer, forskare och doktorander). En annan styrka ar de goda möjligheterna EDU:s lärare har att göra kortare eller längre utlandsutbyten inom sin tjanstgoring. Det garanterar en konstruktiv individuell kompetensutveckling.

Förutsättningar Utbildningsmiljö

Bedömningsgrund:

Det finns en för utbildningen vetenskaplig/konstnärlig och professionsinriktad miljö och verksamheten bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

Vetenskaplig miljö

Vid Fakulteten för utbildningsvetenskaper och EDU finns en stark vetenskaplig miljö där undervisning och forskning bedrivs i nära samverkan. Att verksamheten allmänt är vetenskapligt stark påvisas inte minst av att EDU under de senaste två åren (2016 och 2017) erhållit totalt runt 80 miljoner kronor i externa forskningsmedel, huvudsakligen från Vetenskapsrådet. Flera av de beviljade forskningsprojekten har också direkt anknytning till grundskolan eller barn i grundskoleåldern. EDU har också under de senaste åren anställt doktorander, forskare och universitetslektorer som särskilt är inriktade på forskning kring såväl grundskolan i sig som barn i grundskoleåldern. Forskning bedrivs huvudsakligen inom tre forskarutbildningsämnen: pedagogik (som också omfattar barn och ungdomsvetenskap och specialpedagogik), didaktik och utbildnings-sociologi (som också omfattar utbildningshistoria). När det gäller att forskningsförankra de akademiska professionsutbildningarna har EDU genomfört en översyn av hur forskning integreras i programmen. Grundlärarkollegiet har exempelvis arbetat med att mer inlemma forskning i såväl kursinnehåll som kurslitteratur. En förutsättning för detta har varit att flera av EDU:s forskningsmiljöer i exempelvis didaktik under en lång tid har haft en stark koppling till grundlärarprogrammet F–3. Dessa forskningsmiljöer och annan forskning med relevans för grundlärarprogrammet F–3 beskrivs nedan.

Didaktik

Forsknings- och utbildningsmiljön i *Matematikdidaktik* (MD) leds av gästprofessor Kirsti Hemmi. Här bedrivs forskning om matematikundervisningens innehåll och metoder utifrån framförallt styrdokument, läromedel, nationella/internationella test och historiska texter i matematik. Bland projekt som direkt berör grundlärarprogrammet kan nämnas Kirsti Hemmis ”Mot en forskningsbaserad undervisning i algebra – diakrona och synkrona analyser av styrdokument, läromedel och lärares interaktion med dem”, som har en tydlig koppling till kursen *Matematik I för grundlärarprogrammet med inriktning mot Fk-3*, 7,5 hp, där teorier kring undervisning i algebra kopplas till klassrumspraktiken. Vidare kan framhållas att forskare från MD-gruppen står för mycket av undervisningen inom matematikkurserna.

Inom forsknings- och utbildningsmiljön *Studier av språkliga praktiker* (STOLP – Studies of Language Practices), ledd av professorerna Caroline Liberg och Jenny Wiksten Folkeryd, bedrivs forskning, utvecklingsarbete och undervisning med fokus på barns och ungas språkliga praktiker i förskola och skola. Det rör en- och flerspråkiga barns och ungas möte med förskolans och skolans olika multimodala textvärldar, en- och flerspråkiga barns utveckling av läsande, skrivande och samtalande i förskolans och skolans olika verksamheter och ämnen, litteraturundervisningens utformning och svensklärares uppdrag. Medlemmar i STOLP deltar också i en rad utvecklingsprojekt riktade mot lärare och myndigheter, exempelvis i den internationella referensgruppen för konstruktion av IEA:s internationella läsförståelseprov PIRLS, i Nasjonalt senter for skriveopplaering og skriveforskning i Norge, i konstruktion av bedömningsmaterial och nationella prov i grundskolan samt i samverkansuppdrag om nyanländas lärande och språkutvecklande arbetssätt. Gruppen medverkar också i ett projekt inom ramen för EDU:s partnerskolesamarbete som rör digitalt skrivande i årskurs 1-3.

Vid EDU:s forskarutbildning i didaktik bedrivs följande doktorandprojekt med särskild relevans för grundlärarutbildningen: *Språk-, läs- och skrivutveckling på lågstadiet, NO-undervisning åk 1-6, Skrivande i tidiga skolår, Algebraiskt tänkande i åk 1-6, Ämnesinnehåll i multimodala elevtexter åk 1-6*. Några exempel på hur forskningsmiljöns resultat omsätts i praktiken är att studenterna får analysera kursplaner utifrån en modell som tagits fram av forskare i miljön inom kursen *Svenska I för grundlärarprogrammet med inriktning mot förskoleklass och årskurs 1-3*, 7,5 hp; att studenterna får analysera elevtexter med utgångspunkt i ett antal förutsättningar för textanalys som utarbetats av forskare i STOLP-miljön inom kursen *Svenska III för grundlärare Fk-3*, 7,5 hp; att studenterna bedömer elevsvar från PIRLS 2011 och diskuterar dessa med hjälp av metoder som forskare i nämnda miljön använder i analyser av elevtexter inom kursen *Svenska III*, 7,5 hp.

Därtill kan nämnas att studenter erbjuds att skriva självständiga arbeten inom ramen för olika forskningsprojekt. Under innevarande termin skriver studenter på grundlärarprogrammet exempelvis självständiga arbeten i forskningsprojektet *Funktion, innehåll och form*.

Pedagogik

Forsknings- och utbildningsmiljön *STEP Comparative Curriculum Research* (STEP-CCR) leds av professor Eva Forsberg. Forskningen, som är förankrad i internationellt etablerade läroplans- och styrteoretiska perspektiv, fokuserar organisering, urval och legitimering av kunskap inom olika utbildningsinstitutioner, med ett särskilt intresse för samspelet mellan utbildningspraktik, -politik och -forskning. Bland aktuella forskningsprojekt med relevans för grundskolan kan nämnas VR-projekten *Lärares autonomi i Sverige, Finland, England och Tyskland*, *Läxhjälpmarknaden – skolans skuggutbildning och läroplan-skod* och *Vem styr skolan? Kommunen, skolan och staten under 60 år av skolreformer i en föränderlig värld*. Därtill tillkommer forskning om juridifiering och skolinspektion liksom forskningsprojekt om elevhälsa och förstelärare.

Forsknings- och utbildningsmiljön *Studier i barndom, lärande och identitet som interaktionella praktiker* (CLIP), ledd av professor Ann-Carita Evaldsson, har ett särskilt fokus på barns och ungas sociala liv, kommunikativa praktiker och lärandeprocesser i pedagogiska sammanhang som skola, fritidsaktiviteter och hem. Forskningsmiljön är nationellt och internationellt erkänd och fokuserar mycket på praktisknära studier av barns sociala liv, lärande och språkliga praktiker. Exempel på forskningsteman med koppling till förskolan eller barn i förskoleåldern är lärande och minne, literacy, digitala medier, flerspråkighet, mobbning, särskilda undervisningsgrupper och elevhälsa. Flertalet nu pågående forskningsprojekt och nyligen avslutade licentiand- och doktorandprojekt, har relevans grundskolans verksamhetsområde samt för yngre barns och ungas informella och formella lärande. Forskare från CLIP-gruppen medverkar bland annat på kurserna *Svenska I*, 7,5 hp, *Svenska II i förskoleklass och grundskolans årskurs 1-3*, 15 hp samt *Självständigt arbete 1 för grundlärarprogrammet Fk-3 och 4-6*, 15 hp.

Forsknings- och utbildningsmiljön *Pedagogik med inriktning mot specialpedagogik* (PS-gruppen) leds av professor Claes Nilholm. Här fokuseras framför allt på svårigheter som uppstår i pedagogiska sammanhang i skolan. Bland pågående projekt med direkt koppling till skolan kan nämnas Martin Karlbergs projekt om klassrumsledarskap och kollegialt lärande i grundskolan. Forskare från PS-gruppen medverkar bland annat på kurserna *Specialpedagogik med inriktning mot grundlärare Fk-3 och 4-6*, 5 hp, *Ledarskap för grundlärare*, 10 hp samt *Självständigt arbete 2 för grundlärare Fk-3 och 4-6*, 15 hp.

Forsknings- och utbildningsmiljön *Educational Leadership* leds av professor Elisabet Nihlfors. Denna forskningsmiljö har tydliga kopplingar till rektorsutbildningen vid Uppsala universitet och bedriver forskning om bland annat rektorer och ledarskap i skolan. Miljöns primära fokus är studier av utbildning, lärande, och ledarskap i olika institutionella, organisatoriska eller informella sammanhang.

Utbildningssociologi

I utbildningssociologi och utbildningshistoria – som utgörs av forskningsgrupperna *Sociology of Education and Culture* (SEC) och leds av professor Mikael Börjesson samt *Uppsala Studies of History and Education* (SHED), som leds av professor Esbjörn Larsson – bedrivs forskning om mötet mellan elevers, studenters och lärares olika tillgångar (sociala, kulturella och ekonomiska) och den ordning som råder i utbildningssystemet. Därtill analyseras skolväsendets framväxt och villkor. Bland pågående forskningsprojekt med särskild betydelse för grundlärarprogrammet är: *Familjerna i det nya utbildningslandskapet. Vägval, tillgångar och strategier 1985-2016* samt *Lärarna och skolmarknaden. Lärares fördelning över skolor och skolors rekrytering av lärare före och efter marknadsreformerna under 1990-talet, Varför krisar skolan? Föränderliga diskurser och trögrörliga tankefigurer i skolkrisdebatten 1950–2020*. Lärare som är engagerade inom SEC och SHED undervisar framförallt inom kursen *Utbildningens framväxt och villkor med inriktning mot grundlärare*, 10 hp, där studenterna introduceras till aktuell forskning på området.

Professionsinriktad miljö och partnerskolesamarbete

De ovan omnämnda adjungerade adjunkterna är centrala för den professionsinriktade miljön. De har till huvudsaklig uppgift att binda samman teoretiska och vetenskapliga perspektiv med den praktiska vardagen i skolan. Detta görs inom en lång rad av kurser, exempelvis i *Ledarskap för grundlärare*, 10

hp, där de adjungerade adjunkterna bidrar med kunskap rörande mobbning, lärarauktoritet i klassrummet, icke verbal kommunikation samt lektionsplanering. I kursen *Bedömning och utvärdering, grundlärare*, 10 hp, går adjungerade adjunkter igenom bedömning i klassrummet, formativa bedömningar samt digitala presentationer. Ett annat område där de adjungerade adjunkterna har en avgörande roll är inom den verksamhetsförlagda utbildningen. De utför en stor del av VFU-besöken och leder även de seminarier som hålls i anslutning till dessa. Här utgör särskilt deras aktuella och många gånger långa erfarenhet av arbete som grundskollärare en ovärderlig tillgång.

Genom försöksverksamheten i partnerskolesamarbetet, som startade vårterminen 2017, ges en del av grundlärarstudenterna möjlighet att under den tid då de läser campusförlagda kurser delta i den dagliga verksamheten på grundskolor, i allt från undervisning till personal- och föräldramöten. Det övergripande syftet med samarbetet är att stärka kontakterna mellan utbildning, forskning och skolverksamhet. Därigenom får studenterna insyn i delar av läraryrket som inte nödvändigtvis inkluderas i VFU-kurser. Kontakten med skolorna är även en resurs inom övriga kurser, exempelvis i arbetet med det självständiga arbetet. För studenter som placerats inom partnerskolor ordnas också en serie praxisnära seminarier under terminerna, vilka leds av kontaktlärare från skolorna. Vid dessa seminarier diskuteras teman som önskats av studenterna eller kompetenser som erfarna handledare på skolorna identifierat som återkommande brister hos studenter och nyexaminerade skollärare. För studenterna på Campus Gotland anordnas från höstterminen 2018 s k verksamhetsintegrerade dagar, vilket innebär att en dag i veckan hålls undervisningsfri på campus för alla studenter, så att de kan delta i den dagliga skolverksamheten.

Koppling mellan de vetenskapliga och de professionsinriktade miljöerna

En speciell koppling mellan den vetenskapliga miljön och den professionsinriktade dito, sker i en seminariserie särskilt inriktad mot EDU:s adjungerade adjunkter, adjunkter och VFU-handledare. Syftet är att knyta pågående utbildningsvetenskaplig forskning till den dagliga verksamheten på EDU samt i förskolor, skolor och kommuner. Seminariet ges månatligt och gästas av forskare från EDU och andra institutioner vid Uppsala universitet och andra lärosäten. Ämnen som har behandlats är hanteringen och kommunikationen av didaktikens grundfrågor med professorn i didaktik, Jonas Almqvist; styrning av utbildning och relationen mellan olika aktörer inom utbildningssystemet, med forskaren i pedagogik Stina Hallsén; den sociala rekryteringen av lärarstudenter och lärare med forskaren i utbildningssociologi Emil Bertilsson; analyser av PISA-resultat med forskaren Maria Rasmusson; skolans kunskapssyn, med professorn i nationalekonomi Magnus Henreksson samt lärarstödsprogrammet *Naturvetenskap och Teknik för Alla* med Erik Melander, professor i nationalekonomi.

Styrkor och svagheter

Det är – som ovan påpekats – en ständig utmaning att hitta balansen mellan utbildningens vetenskapliga och professionsnära inslag. Under flera år har EDU lagt ned mycket kraft på att också forskande personal – från professorer till doktorander – ska utgöra centrala inslag i undervisningen, från kursplanering till föreläsningar till seminarier. Det gör kurserna dynamiska och hela tiden konstruktivt föränderliga utifrån aktuell ny forskning. Det är också viktigt att lärarstudenterna får träffa forskare för att inspireras till att det i framtiden finns en potentiell forskarbana inom detta område, som kanske kan kombineras med lärarrollen. Vad vi ännu mer kan utveckla när det gäller forskningsanknytning, är att t ex tydligare koppla studenternas självständiga arbeten till pågående forskningsprojekt.

Med hjälp av framförallt adjungerade adjunkter knyts kursinnehållet till vad som just nu är aktuellt i skolans praktiska vardag, vilket är en framgångsfaktor för en lyckad professionsanknytning av en lärarutbildning. Med hjälp av de särskilda forskningsseminarierna riktade mot adjungerade adjunkter och adjunkter, eftersträvar vi att dessa odisputerade lärargrupper också ska få en djupare inblick i aktuella forskningsområden med barn i lågstadieåldern i fokus. Just att få till denna övergång eller brygga mellan forskning och profession – t ex genom de här beskrivna seminarierna eller genom utvidgade partnerskolesamarbeten – är något vi ytterligare kan utveckla och bli bättre på. Vi ser det som mycket viktigt framöver att studenterna – under sin utbildning – oftare får göra delar av sin utbildning i skolvardagen. Det är, som ovan understrukits, ett viktigt syfte med partnerskolesamarbetet.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

1. *visa sådana ämneskunskaper, inbegripet insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, som krävs för yrkesutövningen*

Ämneskunskaper i svenska

Studierna i svenska inriktas på såväl språk- som litteraturstudier, d v s på de två grundläggande kunskapsområdena inom ämnet. Därtill så tränas lärarstudenterna tidigt i utbildningen – som en första förberedelse för att längre fram kunna skriva ett självständigt arbete i svenska – på att närma sig ämnet utifrån ett vetenskapligt forskningsperspektiv. På kursen *Svenska I*, 7,5 hp, är exempelvis ett av de centrala inslagen att studenterna ska lära sig att förhålla sig vetenskapligt och kritiskt till kurslitteraturen. Det sker bland annat genom att de – med tydliga läsanvisningar – ska diskutera böckers och artiklars innehåll utifrån bland annat syfte, källmaterial och metod. Detta vetenskapliga sätt att ta sig an kurslitteratur, ska sedan följas med studenterna under hela studietiden på lärarprogrammet. Liknande inslag återkommer också på andra svenskkurser längre fram i programmet. Ett annat viktigt syfte med *Svenska I*, 7,5 hp är att studenterna ska få kunskaper om hur elevers språkliga erfarenheter på bästa sätt utvecklas i undervisningen utifrån det som fastställs i centrala styrdokument, d v s i Lgr 11 och dess kursplaner. Exempel på examinationsformer på denna kurs är en pm-uppgift i vetenskapligt skrivande och en salskrivning som behandlar exempelvis svenskämnets identitet och framväxt, barn och ungas språk samt grammatik. Därtill krävs aktivt deltagande på en workshop i drama.

I *Svenska II*, 7,5 hp, fokuseras på elevers språkutveckling och hur denna bedöms. Detta sker exempelvis genom fokus på läs- och skrivmetoder samt bokstavsinläring. Därtill behandlas bedömningsstöd och korrelationen mellan bedömning av elevers språkutveckling samt skolans kunskapskrav och förutsättningar för särskilt stöd. Kursen innehåller också moment med koppling till litteraturvetenskap. Det som behandlas är bland annat hur litteratursyn, litteraturvetenskaplig forskning och litteraturvetenskapliga begrepp kan relateras till undervisning i svenska i årskurs F-3. Inslagen om språkutveckling examineras på seminarier och i en salstentamen, medan de litteraturvetenskapliga delarna examineras med en hemtentamen. I denna ska studenterna – utifrån litteraturvetenskapliga perspektiv – visa sina kunskaper och färdigheter i lektionsplanering, tematiskt arbete, litteraturredaktik samt om hur skönlitteratur kan användas på ett konstruktivt sätt i undervisningen för elever i årskurs F-3.

På kursen *Svenska III* möter studenterna ett ämnesinnehåll om läs-, skriv- och talforskning gällande elever i lågstadieåldern, inte minst forskning från den ovan beskrivna STOLP-miljön vid EDU. På denna kurs fokuseras även på elevers möten med skönlitteratur och prosa. Studenterna tränas också i att didaktiskt omsätta svenskundervisningens centrala innehåll – d v s i språk- och litteratur – i praktisk undervisning för elever i lågstadieåldern. Kraven är högre jämfört med tidigare på att omsätta ämneskunskaperna i konkret undervisning. Examinationsformer på denna kurs utgörs analyser och bedömningar av autentiska elevtexter, individuell skriftlig lektionsplanering och en gruppuppgift som handlar om att analysera digitala läromedel.

Styrkor och svagheter med ämnesstudier i svenska

En styrka med svenskämnet – både vad gäller litteratur- och språkdelen – är den tydliga förankringen i forskning, inte minst till EDU:s egna forskningsmiljöer inom svenskdidaktik. Vi har hittat en bra balans mellan ämnesrealia och mer didaktiska moment om hur såväl språk- som litteraturundervisning kan konkretiseras i skolans svenskundervisning. Här har vi en god hjälp av de många adjungerade adjunkterna som verkar inom grundlärarprogrammet F-3. Ytterligare en styrka är att forskare och lärare inom svenskdidaktik har ett nära samarbete med kolleger inom specialpedagogik. De samarbetar på kurser och planerar kursmoment tillsammans, särskilt undervisning om läs- och skrivinläring. Vad som kan

utvecklas ytterligare är att studenterna mer involverades i forskningsprojekten, företrädesvis genom att fler skriver självständiga arbeten med koppling till pågående forskning.

Ämneskunskaper i matematik

På en övergripande nivå går progressionen i matematikundervisningen vid EDU från en tämligen basal nivå av begrepps-, teori- och didaktikundervisning på den första matematikkursen, till att på den sista ställa avsevärt högre krav, både beträffande ämneskunskaper och undervisningsskicklighet. Det har genom åren visat sig att många lärarstudenter på F-3 dels har en viss rädsla för matematik och dels har bristande ämneskunskaper för att kunna tillgodogöra sig universitetsundervisningen på ett bra sätt. Därför har det blivit viktigt att tidigt i utbildningen avgöra huruvida studenterna tillräckliga matematikkunskaper, vilket också betyder att de i framtiden blir avsevärt tryggare i att undervisa i ämnet. Ett syfte med *Matematik I för grundlärarprogrammet med inriktning mot Fk-3, 7,5 hp*, är följaktligen att säkerställa studenternas grundläggande ämneskunskaper, t ex vad gäller aritmetik, geometri och algebra. De som från början har en bristande kunskapsnivå, erbjuds så kallade räknestugor där de under lärarhandledning får repetera in vad som behövs för fortsatta studier. I *Matematik I* tränas studenten i att förstå matematikdidaktiska resonemang. Därtill behandlas olika teorier om matematisk begreppsutveckling samt hur dessa teorier/begrepp kan relateras till konkreta undervisningssituationer samt till skolans läro- och kursplaner och konkreta undervisningssituationer. Ett examinationsexempel är ett seminarium där uppgiften helt enkelt går ut på att förklara olika matematiska begrepp och uttrycksformer. En annan examination utgörs av en seminarieuppgift om taluppfattning, taluppdelning, meningsfulla sammanhang och betydelsen av att automatisera och arbeta flexibelt med additions- och subtraktionstabeller. Under den första verksamhetsförlagda kursen – *VFU 1, utbildningsvetenskaplig kärna, grundlärare Fk-3, 5 hp* – examineras sedan studenterna i att planera, genomföra och dokumentera en lektion som bygger på ämnesinnehåll.

I kursen *Matematik II för grundlärarprogrammet med inriktning mot Fk-3, 7,5 hp*, finns en progression från tidigare kurs såtillvida att det ställs ännu högre krav på att studenterna ska utveckla förmågan att tillämpa didaktiska och matematiska begrepp och teorier – exempelvis inom algebra, geometri och programmering mot lågstadiet – i undervisningssituationer och vetenskapliga sammanhang. Här används bland annat aktuella undervisningsexempel från "Matematiklyftet", Skolverkets officiella lärportal för att stödja lärarens utvecklingsarbete i matematik. Vidare studeras aktuella forskningsartiklar kring matematikdidaktik, filmmaterial med matematikundervisning samt bedömningsstöd av olika slag.

I *Matematik III för grundlärare Fk-3, 7,5 hp*, ska studenterna ytterligare fördjupa sina ämneskunskaper, både utifrån begreppsliga/teoretiska och didaktiska perspektiv. De ska kunna kombinera dessa för att få till en lyckad matematikundervisning för barn i åk f-3. Något som mer betonas jämfört med tidigare är statistik samt behandlandet av kvantitativa metoder och sannolikhetslära. Kraven har också blivit avsevärt högre på läromedelsanalyser och lektionsplaneringar. Exempel på examinationsformer är seminarier kring särskild begåvning, läromedelsanalys och bedömning i klassrumsmiljö samt salskrivning.

Styrkor och svagheter med ämnesstudier i matematik

En styrka med matematikämnet är att vi lägger stort fokus på att våra studenter ska ha de grundläggande ämneskunskaperna för att också bli bra lärare i ämnet. Räknestugorna – som erbjuds studenter med en viss otrygghet i matematik – utgör ett bra sätt att stärka studenternas kunskaper och självförtroende på. EDU har en mycket stark forskningsmiljö i matematikdidaktik, vilket också avspeglas i undervisningen. Studenterna har många aktiva forskare som lärare, vilket garanterar hög kvalitet i ämneskunskaperna. Även inom matematikdidaktik, tycker vi att balansen är bra mellan ämneskunskaper och didaktikmoment. Vi har flera adjungerade adjunkter med dels lång lärarerfarenhet och dels erfarenhet av att skriva läroböcker. Ytterligare en styrka är att forskare och lärare inom matematikdidaktik har ett nära samarbete med kolleger inom specialpedagogik som arbetar med ämnen kring barns matematiksvårigheter på låg- och mellanstadiet. Lärare i matematik-didaktik och specialpedagogik samarbetar på kurser och planerar kursmoment tillsammans. Vad som kan utvecklas ytterligare är att studenterna mer involveras i de matematikdidaktiska forskningsprojekten, företrädesvis genom att fler skriver självständiga arbeten med koppling till pågående forskning.

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen kunskap och förståelse i examensordningen.

Mål

2. *visa kunskap om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen*

Det pedagogiska programmet vid Uppsala universitet understryker att "[a]ll undervisning vid Uppsala universitet ska vila på vetenskaplig grund, beprövad erfarenhet och välgrundade pedagogiska ställningstaganden". Vidare framhålls att ett "vetenskapligt förhållningssätt och vetenskapliga färdigheter leder till förmågan att självständigt inhämta, värdera och använda ny kunskap".² Sammanfogandet av den vetenskapliga grunden och den beprövade erfarenheten är ett av fundamenten i organiserandet av undervisning och kurser inom grundlärarprogrammet.

Vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder i utbildningen

I nuvarande kursstruktur ligger vetenskapsteori och forskningsmetoder som en "strimma" i flera kurser inom såväl den utbildningsvetenskapliga kärnan som i kurser i matematik och svenska. Tanken med det är att studenterna kontinuerligt och successivt – under hela utbildningen – ska utveckla sitt vetenskapliga förhållningssätt och koppla detta till den beprövade erfarenheten. I den första kursen på programmet, *Lärande och utveckling*, 10 hp, behandlas relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet genom en diskussion om olika lärteorier, som behaviorism samt kognitiva och socio-kulturella perspektiv. I denna kurs finns också en examinationsuppgift där studenter övas i att göra enklare jämförelser mellan olika teoretiska perspektiv. Kopplingen till beprövad erfarenhet speglas i att studenten (i examinationsuppgifter) ska ge exempel på hur teorier kan relateras till konkret undervisningspraktik. Detta bland annat genom en individuell skrivuppgift (i svenska) där studenten ska referera en vetenskaplig artikel, analysera två lektionsplaneringar och diskutera och jämföra de egna resultaten med artikelns analysresultat. Ett sätt på vilket studenten övas i att tillämpa vetenskapliga texter på konkret skolverksamhet i svenska utgörs av en uppgift där studenterna utgår från en vetenskaplig artikel för att diskutera hur resultaten kan påverka konkreta undervisningssituationer.

I kurserna *Svenska I*, 7,5 hp, och *Matematik I*, 7,5 hp, lär sig studenterna att sammanfatta, kritiskt granska och reflektera kring några ämnesrelaterade vetenskapliga artiklar om bland annat narrativt skolskrivande (svenska) och multiplikativa resonemang (matematik). I *Svenska II* och *Matematik II*, 7,5 hp, utvecklas det vetenskapliga skrivandet genom att studenterna parvis granskar vetenskapliga artiklar med didaktisk relevans. Det som särskilt examineras är den analytiska förmågan utifrån grundläggande vetenskapliga utgångspunkter som validitet, reliabilitet och validitet. Genom att använda en analytisk metod på lektionsplaneringar, övas och examineras också studenterna i att skriftligt och muntligt sammanställa kursinnehåll på ett vetenskapligt sätt (Svenska II).

När studenterna har kommit till termin 4 och den utbildningsvetenskapliga kursen *Utbildningens framväxt och villkor*, 10 hp, behandlas området beskrivande statistik med utgångspunkt i framförallt den forskning som bedrivs inom SEC-gruppen (se ovan). Statistik utgör ett särskilt vetenskapligt moment när kursen examineras. Andra exempel på hur vetenskapsteori och metod yttrar sig är en seminarieuppgift där studenterna ska jämföra olika teoretiska perspektiv på utbildning och vilka konsekvenser de får. Ett exempel på betygskriterier är att studenten för betyget godkänd ska kunna sätta in utbildningens framväxt i dess idémässiga sammanhang och koppla detta till det vetenskapliga studiet av

² *Pedagogiskt program för Uppsala universitet* (UFV 2015/826, reviderat 2018).

utbildning. I kursen *Ledarskap för grundlärare*, 10 hp, granskas nyzeeländaren John Hatties effektstudier kritiskt. Studenterna analyserar huruvida hans resultat om vad som avgör en lyckad klassrumsundervisning kan appliceras på en svensk klassrumspraktik. Uppgiften genomförs genom analys av egna och andras minilektioner. Ett sådant moment återkommer förövrigt i *VFU 3, ämnesstudier, grundlärare Fk-6*, 15 hp.

Under termin 7 – på kursen *Läroplansteori och didaktik*, 10 hp – är det framförallt läroplansteoretiska och didaktiska analysverktyg som lyfts i relation till vetenskapsteorier och forskningsmetoder. Kursen lägger stor vikt vid exempelvis läromedelsanalys, ett moment som examineras såväl muntligt som skriftligt med seminarier och pm-uppgift. Under samma termin – på kursen *Bedömning och utvärdering*, 10 hp – kommer studenterna återigen in på kvantitativa forskningsmetoder och statistik genom undervisning om bedömning och utvärdering av betyg från individuell till nationell nivå, d v s om genomförandet av stora kunskapsundersökningar som PISA och PIRLS, dessutom ingår moment där studenter övas i förmågan att kommentera varandras texter t ex genom att de får ge respons på varandras utkast till inlämningsuppgifter.

I kursen *Matematik III*, 7,5 hp – på den avslutande terminen – förbereds studenterna extra inför det självständiga arbetet med träning i läromedelsanalys och användandet av stora databaser, exempelvis statistiska analyser av elevprestationer i kunskapsprov av olika slag (PISA, TIMSS och PIRLS). Detta examineras genom rapportskrivande i par. I *Svenska III*, 7,5 hp, examineras studenternas förmåga att författa en vetenskaplig text kring en avgränsad svenskämnesdidaktisk studie. Här ligger fokus på vetenskaplig design. I denna kurs ingår även den ovan nämnda övningen i att bedöma elevsvar från PIRLS 2011 med metoder utarbetade av STOLP-gruppen. Syftet är att koppla ihop kursen med tidigare vetenskapliga "strimmor" och förbereda studenterna inför det självständiga arbetet.

I de självständiga arbetena – på termin 6 och 8 – förfinas det vetenskapliga förhållningssättet och skrivandet. Studenten identifierar och formulerar en vetenskapligt relevant problemställning, diskuterar utifrån ett forskningsläge, har teoretiska ansatser, väljer en lämplig undersökningsmetod samt förhåller sig kritiskt till sina egna och andras forskningsresultat. Centralt är att studenterna utgår ifrån didaktiska perspektiv som har relevans för läraryrket. Här finns således en direkt koppling mellan vetenskapliga perspektiv och beprövad erfarenhet. På dessa kurser lär sig också studenterna att opponera på och försvara vetenskapliga arbeten, vilket är centralt för ett fungerande vetenskapligt samtal.

Ett exempel på betygskriterier för det sista självständiga arbetet är att studenten för att få betyget godkänt ska uppvisa vetenskaplig självständighet, genom att formulera ett tydligt, väl avgränsat problem med relevans för det aktuella forsknings- och kunskapsområdet samt genom motivering av teoretiska och metodiska val. Ett annat exempel är att den empiriska studien ska förankras i det aktuella forskningsområdet, genom ett relevant urval av tidigare studier.

Relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Vad gäller den övriga beprövade erfarenheten – kopplad till den vetenskapliga – så har, som tidigare har nämnts, de adjungerade adjunkterna en nyckelroll. De fungerar som en sorts brygga mellan vetenskapliga och teoretiska perspektiv i den meningen att de på seminarier, föreläsningar och VFU-besök utgår ifrån vardagens didaktiska utmaningar och på det sättet i viss mån problematiserar förhållandet mellan vetenskap och beprövad erfarenhet. Även om forskningsresultat kan ha en allmängiltighet, innebär inte det att de alltid är tillämpbara för vad som sker i skolan och klassrummet. Ett exempel på detta finns i kursen *Lärande och utveckling*, 10 hp, där en lektor först föreläser om förutsättningar och villkor för lärande utifrån etnicitet, kön, språk och social klass, varefter adjunkter och adjungerade adjunkter kopplar forskningen till det praktiska arbetet i ett mångkulturellt klassrum. Det ska dock understrykas att den beprövade erfarenheten alltid måste sättas in i ett vetenskapligt sammanhang.

Styrkor och svagheter

Idén med att ha en "strimma" kring området vetenskapsteori och kvalitativa/kvantitativa forskningsmetoder är egentligen god och konstruktiv. Om det fungerar bra, introduceras successivt och progressivt vetenskapsteoretiska och forskningsmetodiska grunder på olika kurser för att slutligen ge en stabil bas för att skriva ett självständigt arbete. Vi anser att vi har lyckats relativt bra med undervisningen inom många av de delar som ingår i en grundläggande vetenskaplig kompetens, medan andra kanske

i mindre grad har behandlats. Studenterna har ibland också poängterat att de inte känt sig tillräckligt vetenskapligt förberedda och skolade när de har ställts inför det självständiga arbetet, även om de oftast har klarat av att skriva det på ett bra sätt. De når förvisso goda kunskaper om olika forskningsmetoder, men är svagare i fråga om att värdera relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Vi är inte helt nöjda med denna ordning, och har därför valt att framöver – i den reviderade studiegången från hösten 2018 – behandla vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa metoder på en separat kurs, *Vetenskapsteori och metod*, 7,5 hp. Det betyder självfallet inte att sådana inslag försvinner helt från övriga programkurser. Det vetenskapliga förhållningssättet är en bas för all undervisning, och kommer därför att fortsättningsvis att följa med från den första kursen. Det som blir nytt är att de olika delarna i en uppsats eller ett självständigt arbete – med syfte-frågeställningar, forskningsläge, metoddiskussion, teoretisk koppling, empiriskt arbete och resultatpresentation samt avslutande diskussion – behandlas sammanhängande på en och samma kurs. Det betyder förhoppningsvis att våra studenter blir ännu bättre rustade för det avslutande självständiga arbetet.

Vi arbetar hårt med att få ihop relationen mellan den vetenskapliga grunden och den beprövade erfarenheten. Under de senaste åren har vi – som ovan nämnts – i högre grad börjat använda oss av erfarna och skickliga skollärare (adjungerade adjunkter) som just ska ställa den beprövade erfarenheten och aktuella skolvardagen i relation till vetenskap och forskning. Vi har också i runt ett års tid drivit flera forskningssamarbeten – inom det ovan nämnda partnerskolesamarbetet – där forskare från EDU samarbetar med grundskollärare. Det är ytterligare ett konkret exempel på hur vi kontinuerligt försöker få ihop vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Det innebär inte enbart nya arbetsätt för oss på lärarutbildningen, utan också för de skolor och lärare som vi samarbetar med.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

3. *visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet*

Grundlärarutbildningen ska förbereda de studerande för ett yrkesliv med krav på fortgående professionell och pedagogisk kompetensutveckling. Detta förutsätter att studenten kan ta tillvara, systematisera och kritiskt reflektera över aktuell forskning och andras erfarenheter. En grundläggande kunskap om vetenskaplig metod och vetenskapsteori är därför nödvändig för att utveckla kännedom om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete. I exempelvis de självständiga arbetena ska studenten ha tillägnat sig dessa vetenskapliga kunskaper, färdigheter och förmågor, som är nödvändiga för att kunna bidra till utvecklingen av verksamheten och kunskapsutvecklingen inom skolområdet.

Att lära sig att reflektera kring forskning och erfarenheter

Under grundlärarprogrammets första termin introduceras studenterna i den akademiska seminariekulturen, där samtalet under ledning av en universitetslektor sker med utgångspunkt i att studenterna har läst angiven kurslitteratur. I kursen *Lärande och utveckling*, 10 hp, uppmärksammas också hur lärandeteorier kommer till uttryck i lärares verksamhet och vilka konsekvenser de får för undervisningens utformning och elevernas lärande. Detta examineras genom en inlämningsuppgift där studenterna skriver ett "lärarproträtt". Syftet med uppgiften är att studenten tidigt under sin utbildning reflekterar över framgångsfaktorer och utvecklingsområden hos lärare, just i relation till lärandeteorier. I momentet svenskämnets identitet och framväxt (under den första kursen i svenska) introduceras studenterna till att reflektera över innehåll i forskningsstudier och att koppla dessa till aktuella styrdokument och egna och andras erfarenheter. Detta yttrar sig bland annat genom att studenterna i sina arbetslag sammanfattar reflexioner av hur en vetenskaplig text påverkar arbetslagets diskussioner. På kursen *Utbildningens framväxt och villkor*, 10 hp, höjs kraven på kritisk reflektion och analys ytterligare. Här ska studenterna – med stöd i aktuell forskning på området – reflektera kring ämnen som skolegregation utifrån aspekter som social och etnisk bakgrund samt skolsystemets utformning. Seminarieledaren ser till att diskussionen hålls inom de föreskrivna ramarna, och att studenterna får ta ställning till andra studenters uppfattningar och förståelser av det som seminarielitteraturen belyser. Undervisningen i programmet består fortlöpande av olika typer av övningar och redovisningar i grupp och individuellt, som just övar förmågan att ta ställning till olika perspektiv. Den dagliga undervisningens form och upplägg utgör på så vis grunden för att självständigt öva upp den reflekterande och kritiska förmåga som examensmålet ovan efterlyser.

Internationella utbyten

Internationella utbyten utgör också ett viktigt sätt för studenterna att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter. Genom att besöka lärosäten och skolor i andra länder, får studenterna nya perspektiv på vad en skola och skolverksamhet innebär i andra kulturer och kontexter än den svenska. Det blir en viktig referensram för att reflektera kring och utveckla den egna lärarrollen.

Studenter på grundlärarprogrammet vid Campus Gotland har under flera år varit engagerade i internationella samarbetsprojekt med lärosätena i Angers, Frankrike och Pardubice, Tjeckien. Syftet är att lärarstudenterna ska reflektera över de skillnader och likheter som kan identifieras i lärarrollen i olika europeiska skolkulturer och diskutera och jämföra värderingar som är av betydelse för lärares överväganden och prioriteringar i klassrummet. Projekten är av två olika slag: studentinteraktiva videokonferenser och studentmobilitet. Exempel på ämnen som har varit aktuella är lärarrollen i relation till migration och flyktingproblematiken i Europa. Frågeställningarna har varit hur skolan tar emot och integrerar yngre barn i skolverksamheten och hur samhället och skolan praktiskt gör med de barn som

följer med sina föräldrar som kommer till ett främmande land för att tigga. I den andra modellen har studenterna förberett och i förväg skickat konkreta lektionsplaneringar i engelska till varandra och sedan har dessa planeringar diskuterats utifrån innehåll, metod, lärandemål och i synnerhet med tanke på den framtida yrkesroll som studenterna kommer att ha. Studentmobilitet har varit värdefullt för att få studenterna att reflektera över arbetsätt och den lärarroll som kan observeras i olika länders skolkulturer och på vilka sätt som lärare konkret arbetar med exempelvis värdegrundsfrågor och elevdemokrati. Studentmobiliteten har varit av både kort karaktär (en vecka med studiebesök på skolor) och av längre slag (fem veckor inom ramen för kursen *VFU 2, utbildningsvetenskaplig kärna, grundlärare Fk-6*, 10 hp). Studenterna har efter mobiliteten exempelvis diskuterat och reflekterat kring iakttagelser av matematikdidaktik i Tjeckien och organisationen av skoldagen för yngre barn i Frankrike.

Relevanta forskningsresultat och beprövad erfarenhet i utbildningen

Kraven på studenterna att kritiskt och självständigt kunna tillvarata forskning och andras erfarenheter, höjs under utbildningens gång. På avancerad nivå blir kraven på såväl kurslitteratur som kritisk reflektion högre. Detta framkommer exempelvis på kursen *Läroplansteori och didaktik*, 10 hp. Under den kursen får studenterna först på en workshop presentera en nyhetsartikel som anknyter till skolan för att därefter individuellt skriftligt operationalisera nyhetsartikeln innehåll i förhållande till läroplansteori. I kursen *Svenska III*, 7,5 hp, bedöms och diskuteras elevsvar från PIRLS 2011 med hjälp av metoder som forskare i STOLP-miljön (se punkten **Utbildningsmiljö**). Kunskaperna om yrkesområdet och skolverksamhet, tillägnar sig studenterna exempelvis inom kursen *Mångfald och lärande*, 5 hp. Här behandlas bland annat området likabehandling i skolans praktik genom att studenterna samlar in likabehandlingsplaner från VFU-skolor som sedan analyseras utifrån bland annat normkritiska perspektiv. Denna analys ligger till grund för planeringen av praktiska undervisningsinslag. Ett annat exempel är kursen *Bedömning och utvärdering*, 10 hp, där studenterna tränas i att kritiskt reflektera över bedömning och bedömningsfrågor, exempelvis i en seminarieuppgift där studenten ska utveckla förmågan att bedöma andras arbeten samt kommunicera bedömningen till kurskamraterna. Denna förmåga är viktig såväl för utvecklingen av yrkesverksamheten som för kunskapsutvecklingen inom läraryrket. Likaledes kan programmets VFU-kurser framhållas som verktyg för att ytterligare stärka förmågan att reflektera kring utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet. På de senare stimuleras studenterna till kritisk reflektion genom att de får sina teoretiska kunskaper om skolan och läraryrket antingen ifrågasatta eller bekräftade i mötet med skolans vardag. Det är också inom VFU:n som studenterna måste möta varje enskild elev som just individ, vilket innebär en prövning och utmaning av det som studenterna tidigare har lärt sig om barns lärande och utveckling.

Styrkor och svagheter

Studenterna får under sin utbildning många möjligheter till att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat. Den viktigaste förutsättningen för att klara av detta är att ha en god vetenskaplig skolning, vilket vi anser att studenterna – med viss förbättringspotential – får under utbildningen. De främsta tillfällena till kunskaps- och erfarenhetsutbyte erbjuds vid seminarierna, vars syfte är att utmana kunskaper och föreställningar kring aktuellt ämnesområde. Här utgör stundtals lågt deltagande vid seminarierna en svaghet. Detta har vi emellertid försökt åtgärda genom att göra seminarier obligatoriska, vilket även föreslogs i den interna utvärderingen (Hansén & Wikman 2016). Vi ser även VFU:n och dess seminarier, handlednings- och examinationstillfällen, som en viktig arena för reflektion kring egna och andras erfarenheter av läraryrket. Vi eftersträvar att framöver ytterligare öka tillfällena för studenterna att få diskutera och intellektuellt utmanas kring lärarrollen – kopplat till egna erfarenheter ställda mot forskningsresultat och beprövad erfarenhet – inom det tidigare beskrivna partnerskolesamarbetet. Vi är också övertygade om att mer undervisningstid för studenterna på skolorna – förutom den som finns under VFU:n – ger goda chanser till att detta examensmål i ännu högre grad uppnås hos studenterna. Avslutningsvis kan även framhållas att de vinster som kommer studenterna till del genom internationella utbyten endast rör en mindre del av studentgruppen. Detta trots att antalet studenter som väljer att läsa en termin utomlands ökat dramatiskt under senaste fem åren. Vi fortsätter därför att med oförminskad intensitet verka för att ytterligare öka antalet utbytesstudenter.

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

4. *visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt*

För att studenterna ska uppnå detta examensmål finns det under utbildningens gång såväl övergripande didaktisk undervisning, som mer ämnesinriktad didaktik- och metodundervisning, företrädesvis i svenska, matematik och ledarskap. Progressionen är tydlig såtillvida att den första terminen understryker en mer övergripande didaktik som sedermera blir mer detaljerad och kravfylld. VFU:n är en central arena för att studenterna ska kunna konkretisera såväl allmän- som ämnesdidaktik samt jobba med metodiska verktyg. Digitala verktyg är också ett viktigt inslag i den didaktiska undervisningen, eftersom vi i ser olika medier och digitala miljöer som nödvändiga didaktiskt verktyg för en lyckad undervisning.

Didaktik

Under den första kursen på programmet – *Lärande och utveckling*, 10 hp introduceras och problematiseras olika teoribildningar om lärande och utveckling. Dessa sätts dessutom i relation till konkreta undervisningssituationer för grundlärare. Bland annat dryftas utvecklingspsykologiska, sociokulturella och interkulturella teorier. Kursen lägger vidare en första grund till didaktikstudierna under utbildningen. I den skriftliga examinationsuppgiften ska studenten beskriva barns/ungas förutsättningar och villkor för lärande och utveckling. Studenten ska också kunna visa exempel på hur didaktiska begrepp och resonemang kan tillämpas i konkret undervisningspraktik.

Senare i utbildningen, på kursen *Läroplansteori och didaktik*, 10 hp, fördjupas de allmändidaktiska perspektiven ytterligare. Här ställs högre krav än tidigare på att studenterna ska kunna dels utveckla kunskap, och dels utforma undervisning utifrån skilda didaktiska principer, teorier och begrepp. Studenterna redogör vidare för möjliga val av undervisningsinnehåll och undervisningsmetoder. Detta sker på flera seminarier som handlar om didaktik och undervisningstraditioner. Vid det första examinationstillfället examineras kunskaper och förståelse för läroplansteoretiska och didaktiska begrepp och teorier, medan det andra tillfället handlar om att koppla dessa begrepp och teorier till den aktuella utbildningsdebatten.

Kursen *Specialpedagogik*, 5 hp, tränar studenterna i att utveckla didaktik och metoder som krävs för att undervisa studenter i behov av särskilt stöd. Ett av målen i kursen *Mångfald och lärande*, 5 hp, är att studenten ska kunna identifiera och analysera hur olika perspektiv på hur mångfald påverkar lärares val av undervisningsstrategier, ämnesinnehåll och elevers kunskapsutveckling. Detta är exempel på hur didaktisk reflektion ges ett bredare anslag.

Ämnesdidaktik, metodik och VFU

På den första terminens kurser i svenska och matematik – *Svenska I*, 7,5 hp och *Matematik I*, 7,5 hp, som bygger vidare på de inledande allmändidaktiska studierna, introduceras ämnesdidaktik för första gången för studenterna. Här tränas de framförallt på att tillämpa ämnesdidaktik och metodik. I *Svenska I*, 7,5 hp, diskuteras exempelvis innehållet i svenskundervisningen – bland annat grammatiska begrepp och teorier – utifrån ett ämnesdidaktiskt perspektiv med de didaktiska huvudfrågorna – Vad? Hur? och Varför? – fokus. Här inlemmas också styrdokumenterna om svenska i grundskolan i de ämnesdidaktiska analyserna. I kursen *Matematik I*, 7,5 hp examineras studenterna muntligt och skriftligt på en uppgift där didaktiska och metodiska val skall motiveras i relation till yrkesutövningen. Studenterna skriver ett brev till en tänkt föräldragrupp och motiverar där didaktiskt ett moment i matematik utifrån innehållet i Lgr11.

Undervisningen i *Matematik II*, 7,5 hp, på den tredje terminen, innehåller seminarie- och examinationsuppgifter som prövar förmågan att behandla matematiskt innehåll metodiskt. Momentet problemlösning examineras t.ex. genom att studenterna konstruerar ett relevant matematiskt problem för lågstadiet. Kursen behandlar även hur man kan utforma och värdera olika typer av undervisningsmaterial utifrån matematiska begrepp och didaktiska perspektiv. En annan examinationsuppgift rör planering av en undervisningssituation där studenten ska motivera sina val utifrån matematiska begrepp, didaktiska perspektiv och skolans styrdokument.

Kursen *Svenska II*, 15 hp – också på den tredje terminen – prövar förmågan att tillämpa didaktik, ämnesdidaktik och metodik. Studenterna ska utifrån olika didaktiska perspektiv ge exempel på, förklara och värdera hur undervisningen skapar möjligheter för elevers lärande och språkliga utveckling. Examinationerna sker genom lektionsplanering, temarbete, hem- och salstentamen samt muntlig presentation.

Kursen *Matematik III*, 7,5 hp, på den avslutande terminen, har ett uttalat lärandemål om att studenten ska kunna – genom att använda matematiska och didaktiska begrepp – motivera ställningstaganden i matematikundervisning för grundskolan. Här övas bland annat tillämpandet av olika bedömningsmaterial, t ex autentiska elevsvar som behandlas utifrån Skolverkets bedömningsstöd. Studenterna får även didaktisk kompetens i att kunna utmana särbegåvade barn. Ett exempel på en examinationsuppgift är en komparation – kopplad till särskilda teman och styrdokument – av läroböcker i matematik för årskurs F-6.

Kursen *Svenska III*, 7,5 hp, också på den sista terminen, har som uttalat mål att studenterna ska öva sig i planerandet och motiverandet av didaktiska val i svenskundervisningen. Efter kursen ska de kritiskt kunna granska didaktiska val genom att exempelvis välja texter och uppgifter utifrån elevers olika språkliga kompetenser. På denna kurs finns också avsevärt mer av didaktikforskning med kurspensumet; t ex förväntas studenterna kunna tillämpa några centrala forskningsmetoder som används för att studera svenskämnesdidaktiska frågeställningar. De examineras på att skriva en lektionsplanering – en svenskämnesdidaktisk studie – som påvisar såväl progression som att ett kritiskt perspektiv antagits gällande innehåll och metod.

Förvisso har de självständiga arbetena (1 och 2) som huvudsyfte att lära studenterna tillämpa grunderna inom det vetenskapliga framställningssättet, men här finns ändå ämnesdidaktik med i den bemärkelsen att studenterna förväntas formulera en vetenskaplig didaktik, och för yrkesutövningen relevant, fråga. Syftet med de självständiga arbetena (1 och 2), är att studenten ska kunna formulera en didaktisk problemställning och sedan undersöka densamma.

I kursen *Ledarskap för grundlärare*, 10 hp, behandlas både ämnesdidaktik och metodik. Ett metodikinslag är hur man arbetar med grupparbeten och hur dessa borde organiseras för att på bästa sätt gynna såväl lärande som gruppfostran. I examinationsuppgiften "minilektion" – på 5-10 minuter – ska studenten självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning. Uppgiften förbereds på seminarier och föreläsningar som handlar om framgångsfaktorer för lärande. Därefter iscensätter studenten en lektion – som också spelas in – framför sina kurskamrater. Avslutningsvis ges formativ feedback från såväl lärare som kurskamrater. De punkter som tas upp är bland annat retorik, visuell presentation (tavelteknik) och kroppsspråk. Minilektionsuppgiften avslutas med att studenten – med hjälp av denna återkoppling – gör ytterligare en minilektion där den givna feedbacken förhoppningsvis har förbättrat utförandet och innehållet avsevärt.

Alla tre VFU-kurser handlar i hög grad om att omsätta de didaktiska och ämnesdidaktiska studierna i konkret klassrumsundervisning. Sådana teman följs också särskilt upp under dessa kurser. På den första VFU:n handlar det mest om att vänja studenterna vid undervisningssituationer och enklare planering, genomförande och dokumentation. Svårighetsgraden ökad dock successivt på den andra VFU:n, och den tredje inleds med en metodik- och ämnesdidaktikvecka. Här befästs och fördjupas tidigare allmän- och ämnesdidaktiska samt metodiska kunskaper. För att studenten konkret ska kunna öva, utveckla och visa förmågan att tillämpa den didaktik och ämnesdidaktik, inklusive metodik, som krävs för ett gott lärande, förväntas denne helt eller delvis ta över VFU-handledarens arbetsuppgifter i klassrummet.

Digitalisering

Ambitionen är att studenterna ska kunna använda digitala verktyg och medier i all pedagogisk verksamhet. Det kan t ex handla om att främja lärandet, bistå elever i behov av särskilt stöd samt källkritikövning. Därför finns digitala inslag i många kurser på grundlärarprogrammet.

Digitaliseringsarbetet på lärarprogrammen leds av två heltidsanställda adjunkter vars uppgift dels är att stödja grundlärarprogrammets lärare och studenter, och dels att säkerställa progressionen i utbildningen genom att inventera och följa upp examensmålen. Många av de digitala undervisningsmomenten i kurserna bemannas av adjungerade adjunkter med aktuell erfarenhet av digitaliseringsverksamhet i skolan.

När det gäller konkreta digitaliseringsinslag på programmets kurser, så inleds första termin med kursen *Lärande och utveckling*, 10 hp – där studenten skapar en digital presentationsyta. I kursen *Matematik I*, 7,5 hp, möter studenten företeelsen ”flipped classroom”. Därefter görs en instruktionsfilm med estetiska uttrycksmedel, som också blir tillgänglig för övriga lärarstudenter genom att den läggs upp på ovan nämnda presentationsyta. På *VFU 1* används filmer i konkreta undervisningssituationer. Under de följande terminerna förstärks den digitala kompetensen med bland annat bloggskrivande, interaktiva skrivtavlor användande av mentometrar samt berättande genom datorspel (*Svenska II*, 15 hp). Därtill undervisas i programmering (*Matematik II*, 15 hp), videoanalys på en minilektion (*Ledarskap*, 10 hp), källkritik i klassrummet (*VFU 3*), samt i användandet av appar som stöd för elever med särskilda behov (*Specialpedagogik*, 5 hp). Avslutningsvis behandlas också barns mediaanvändning i kursen *Mångfald och lärande*, 7,5 hp. I *Svenska III*, 7,5 hp, tas särskilt upp barns nätberättande och digitala litteracitet. Här görs också en särskild läromedelsanalys utifrån digitala perspektiv.

Styrkor och svagheter

Det är en styrka att momenten om allmändidaktik, didaktik samt metod finns med på så många olika kurser. Därtill så finns en tydlig röd tråd mellan dessa inslag och vad som sedan sker på VFU:n. Vi har också under de senaste åren ytterligare stärkt de mer handgripliga metodiska inslagen i utbildningen, t ex vad gäller ledarskaps- och digitaliseringsfärdigheter, för att göra våra studenter mer säkra i undervisningssituationen. Momentet ”minilektion” och den sk didaktiska veckan under VFU 3, utgör två konkreta exempel på hur vi arbetar med detta. Vi har också – tack vare fler adjungerade adjunkter i undervisningen – avsevärt ökat de ämnesdidaktiska och metodiska inslagen i klassrummen, vilket har uppskattats av studenterna. Detta är också ett område vi kan utveckla ytterligare. Progressionen mellan de allmän- och ämnesdidaktiska kurserna kan också bli tydligare, vilket också är något vi måste arbeta med.

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen färdighet och förmåga i examensordningen.

Mål

5. *visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling*

För att kunna infria detta examensmål krävs kompetenser av olika slag. En är kännedom om relevanta didaktiska verktyg för att kunna göra en bra verksamhetsplanering. En annan är innehavande av goda metodiska och ledarskapsmässiga förutsättningar för att kunna genomföra pedagogiska aktiviteter. En tredje är behärskande av lämpliga utvärderingsredskap för att kunna bedöma huruvida verksamheten fungerar utifrån de didaktiska verktygen och metodiska målsättningarna. Vi menar att vi på vår utbildning ger studenterna goda förutsättningar för att införliva de nödvändiga kompetenserna inom detta område.

Den didaktiska planeringen

Den första terminen präglas av en introduktion i lärarhantverket. På programmets inledande kurs, *Lärande och utveckling*, 10 hp, lär sig studenterna grundläggande didaktiska teorier om lärande och utveckling. De teorier som behandlas – exempelvis sociokulturella, utvecklingspsykologiska och interkulturella – utgör en nödvändig bas för den mer konkreta och undervisningsnära didaktiska planering som det ställs högre krav på längre fram i utbildningen. Kursen *Matematik I*, 7,5 hp, som följer efter *Lärande och utveckling*, innehåller moment där studenterna tillåtas bli mer konkreta i den didaktiska planeringen. Här skapar de parvis en kort film med ett matematikdidaktiskt innehåll som ska kunna användas i en verklig undervisningssituation, exempelvis på den första VFU:n. Filmerna redovisas muntligt inför övriga studenter, med fokus på de metodiska och didaktiska valen i planerat undervisningsmoment. För att träna utvärdering och utveckling, redovisas filmerna muntligt med fokus på didaktiska och metodiska färdigheter kopplade till lärandeteorier och matematikdidaktisk forskning. För att ytterligare understryka utvärderings- och utvecklingsaspekten i uppgiften, avslutas den med att tre studentpar tillsammans dryftar undervisningsmomentets fortsatta och förfining.

Den här typen lektionsplanerande moment – utifrån didaktiska teorier – återkommer på flera kurser. I kursen *Bild och musik*, 15 hp, skapas utkast till lektionsplaneringar, som studenterna ger varandra feedback på. På kursen *Matematik II*, 15 hp, förväntas studenterna kunna tillämpa didaktiska och matematiska begrepp och teorier i konkret undervisningsplanering. I examinationen ingår bland annat att studenten didaktiskt ska motivera val av undervisningsmetoder. Här ska studenten också kunna påvisa färdigheter i att kunna utforma och utvärdera olika typer av undervisningsmaterial utifrån matematiska begrepp och didaktiska perspektiv. På kursen *Svenska II*, 15 hp, ska studenterna utifrån didaktiska perspektiv kunna förklara och värdera hur undervisningen skapar möjligheter för elevers lärande och språkliga utveckling.

På kursen *Läroplansteori och didaktik*, 10 hp, som kommer relativt sent i utbildningen (termin 6), fördjupas de läroplansteoretiska och didaktiska perspektiven, för att ytterligare stärka studenternas didaktiska planering i val av innehåll och undervisningsmetoder. Efter denna kurs ska de – jämfört med tidigare i utbildningen – avsevärt ha förbättrat kompetensen i att operationalisera utbildningsmål till konkret undervisning. Här finns också ett särskilt fokus på didaktisk planering i läromedel.

Genomförande, utvärdering och utveckling

På grundlärarutbildningen är kurserna kring ledarskap och VFU bland de viktigaste när det gäller att få kompetenser till att genomföra, utvärdera och utveckla undervisningen. Avgörande för ett lyckat lektionsgenomförande – som stimulerar alla elevers lärande – är lärarens kompetenser i att leda och inspirera eleverna. Därför har kursen *Ledarskap för grundlärare*, 10 hp, en stor betydelse för studenternas

utbildning i genomförandet och förverkligandet av didaktiska planeringar och lektioner. Här får studenterna lära sig grunderna för att på ett konstruktivt sätt leda pedagogisk verksamhet. De får kunskaper om vad som är viktigt i lärarledarskapet utifrån retorik, kommunikation, planering, reflektion, kontroll, gruppering och individualisering. De övas således i, och får förståelse för, olika framgångsfaktorer i ett lyckat klassrumsledarskap, men också kunskaper om sociala relationer, konflikthantering, grupprocesser och arbetslagsarbete. En av kursens viktigaste examinationer består av en minilektion på 5-10 minuter som iscensätts av varje student, och som därefter konstruktivt utvärderas av kurskamraterna.

VFU-kurserna utgör alla mycket goda exempel på hur hela kedjan av lektionsarbete – d v s planerandet, genomförandet och utvärderingen – sammanfogas i en enhet. Jämfört med andra kurser under utbildningen, ligger emellertid fokus mer på genomförande och utvärdering än på planering. Här ska studenterna förvisso självständigt, men ändå alltid i samråd med VFU-handledaren, planera, genomföra och utvärdera undervisningen. Inför VFU-besöket får den besökande universitetsläraren – som oftast är en adjungerad adjunkt med lång och aktuell erfarenhet av undervisning i grundskolan – tillgång till studentens didaktiska planering för den lektion som ska granskas. I det efterföljande treparts-samtalet mellan studenten, VFU-handledaren och den besökande universitetsläraren, förväntas studenten reflektera, dels över hur den planerade aktiviteten föll ut i den reella verksamheten, och dels kring vilka alternativa upplägg och potentiella utvecklingsmöjligheter som skulle kunna vara relevanta.

Styrkor och svagheter

På utbildningen ges rikligt med möjligheter – såväl individuellt som i grupp – för att studenterna ska kunna tillgodogöra sig kompetens att planera, utvärdera och genomföra undervisning. Det är en särskild styrka att dessa moment finns i kurser av flera olika slag. Fokus på det didaktiska förberedandet finns i företrädesvis i kurserna *Lärande och utveckling med inriktning mot grundlärare*, *Läroplansteori och didaktik med inriktning mot grundlärare* samt i svenska- och matematikkurserna. Fokus på utvärderandet och genomförandet ligger på ledarskaps- och VFU-kurserna. Vi önskar i framtiden utveckla progressionen och konkretionen i framförallt de undervisningsmoment som handlar om genomförandet och utvärderandet. Detta kan främst åstadkommas inom dels VFU-kurserna, och dels inom det tidigare redovisade partnerskolesamarbetet, som till stora delar handlar om att ge studenterna fler möjligheter att under studietiden vara verksamma i grundskolan.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Bedömningsgrund:

Utbildningen möjliggör genom utformning och genomförande samt säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, kan uppnå de utvalda målen inom kunskapsformen värderingsförmåga och förhållningssätt i examensordningen.

Mål

6. *visa förmåga att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter enligt barnkonventionen, samt en hållbar utveckling*

Övergripande samhälls- och värdegrundsfrågor som demokrati, mänskliga rättigheter, jämställdhet och hållbar utveckling genomsyrar såväl lärarutbildningens som skolans styrdokument. Dessa utgångspunkter ska således känneteckna hela verksamheten. Därför utgör inte övergripande samhälleliga och etiska aspekter en enskild kurs, utan ingår i ett flertal kurser.

Samhälleliga och etiska aspekter

Lärarstudenterna får – på kursen *Samhällsorienterande ämnen F-3*, 15 hp – grundläggande och nödvändiga ämneskunskaper och didaktiska perspektiv på skolans samhälleliga aspekter. Det gäller i såväl ett historiskt som nutida perspektiv, eftersom det på kursen ingår studier i ämnen som historia, samhällskunskap, religion och samhällsgeografi. Här ingår även explicit undervisning kring betydelsen av begreppet och hållbar utveckling, och vilka implikationer det kan ha för skolan, särskilt utifrån samspelet mellan samhälle, människa och natur. Ett särskilt mål på denna kurs handlar om att studenterna ska lära sig mer om de grundläggande mänskliga rättigheterna, såsom alla människors lika värde samt barnets rättigheter i enlighet med barnkonventionen.

Förutsättningar för att kunna analysera skolan som socialt fenomen diskuteras vidare på kursen *Utbildningens framväxt och villkor*, 10 hp, där främst utbildningssystemets framväxt behandlas. Här ingår hur social klass, kön och etnicitet påverkat möjligheter att få tillträde till utbildning i ett historiskt perspektiv. Utifrån en nutida kontext, dryftas hur dagens samhällsstrukturer påverkar val och möjligheter kring utbildning.

De etiska värdegrundsfrågorna behandlas på flera håll i programmet. I kursen *Läroplansteori och didaktik*, 10 hp, är ett av kursens syften att studera just undervisningens historiska, institutionella och normativa grunder utifrån ett läroplansteoretiskt och didaktiskt perspektiv samt vilka konsekvenser normativa utgångspunkter får för undervisningsinnehåll, undervisningsmetoder och elevens lärande. Kursen *Mångfald och lärande för grundlärare*, 5 hp, ger fördjupad kunskap i mångfaldsfrågor samtidigt som förmågan stärks att hantera och reflektera över mångfaldsfrågor i undervisningen. Här diskuteras vilken roll mångfaldsfrågor har för det svenska utbildningssystemets utformning och innehåll, såväl ur ett historiskt som samtida perspektiv.

Frågor som anknyter till konventionerna om mänskliga rättigheter och barnets rättigheter enligt barnkonventionen, kommer särskilt till uttryck i kursen *Ledarskap för grundlärare*, 10 hp. Efter avslutad kurs ska studenten kunna redogöra för och problematisera begrepp och teorier om diskriminering och kränkande behandling samt veta hur sådant med ett gott ledarskap kan undvikas. Studenterna ska också kunna redogöra för lärares rättigheter och skyldigheter i juridiska frågor. Lärares etiska yrkesprinciper är också ett ämne som tas upp på denna kurs.

Hållbar utveckling

Hållbar utveckling består som bekant av de tre dimensionerna: social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet. Utöver ovan nämnda kurs - *Utbildningens framväxt och villkor med inriktning mot grundlärare*, 10 hp – som bland annat behandlar frågor rörande skolsegregation, finns det ytterligare två kurser i

grundlärarprogrammets utbildningsvetenskapliga kärna som är relevanta utifrån det sociala hållbarhetsperspektivet. Dessa är *Lärande och utveckling*, 10 hp och *Mångfald och lärande*, 5 hp. I exempelvis den senare kursen möter studenten ett kursinnehåll som handlar om att ge en grund för att kunna göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter samt hållbar utveckling. Den här färdigheten kan delvis uppnås genom att studenterna får teoretiska kunskaper om maktstrukturer i såväl samhället såväl som i förskolans verksamhet.

Utöver den utbildningsvetenskapliga kärnan behandlas hållbar utveckling även i kurserna med inriktning mot samhällsorienterande ämnen (*Samhällsorienterande ämnen för F-3*, 15 hp) respektive naturvetenskap och teknik (*Naturvetenskap och teknik för grundlärarprogrammet med inriktning mot F-3*, 15 hp), samt kursen *Bild och musik*, 15 hp. I den förstnämnda kursen behandlas hållbar utveckling framförallt inom området geografi. Särskild vikt läggs då vid begreppet hållbar utveckling och dess användning och innebörd i skolan. Inom kursen *Naturvetenskap och teknik*, 15 hp behandlas hållbar utveckling på en rad olika sätt. Bland annat tas förpackningar upp i undervisning med koppling till kemi och med koppling till biologi behandlas såväl kretslopp som biologisk mångfald.

I kursen *Bild och musik*, 15 hp, bearbetar studenterna temat hållbar utveckling genom att göra en film där de använt kompostmateriel av olika slag i framställningen av aktörerna. Med filmen som utgångspunkt problematiseras begreppet hållbar utveckling till att även innefatta värdegrundsarbete och global samlevnad. Hållbar utveckling – men då främst utifrån dess ekologiska, tekniska och naturvetenskapliga innebörd – är ett centralt inslag i kursen.

Styrkor och svagheter

Vi anser att grundlärarprogrammet på ett bra sätt tar upp övergripande samhälls- och värdegrundsfrågor som demokrati, mänskliga rättigheter, jämställdhet och hållbar utveckling. Vi menar att det är viktigt att dessa begrepp ingår i olika kurser så att de blir belysta utifrån olika vinklar, eftersom de i så hög grad genomsyrar såväl lärarutbildningen som skolan. Det som kan utvecklas är att ännu mer jobba praktiskt och kritiskt med dessa begrepp utifrån problematiseringar kring hur de implementeras i skolundervisningen.

Jämställdhet

Bedömningsgrund:

Ett jämställdhetsperspektiv beaktas, kommuniceras och förankras i utbildningens innehåll, utformning och genomförande.

Redogör också för hur det säkerställs att studenterna uppnår examensordningens mål när det gäller jämställdhet.

visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten

I det tidigare hänvisade pedagogiska programmet för Uppsala universitet, framhålls att jämställdhet – i likhet med lika villkor, normkritik, interkulturell kompetens och internationalisering samt hållbar utveckling – ska prägla verksamheten. Detta gäller givetvis också grundläroprogrammet där jämställdhetsperspektivet spelar en viktig roll i flera kurser.

Beaktande av jämställdhetsperspektiv

Jämställdhetsperspektivet beaktas också övergripande i verksamheten på olika sätt. Det kan t ex handla om rekryteringsfrågor, kursbemanning, kursplaner och kurslitteratur. I utlysningar av tjänster framhålls regelmässigt betydelsen av en jämn könsfördelning. EDU har en jämställdhetsplan som behandlar dessa frågor gentemot såväl personal som studenter. Utöver att ett likavillkorsperspektiv ska vara integrerat i undervisningens utformning, framhålls även lika lön för lika arbete, jämn befattningsfördelning mellan män och kvinnor, likvärdiga möjligheter till kompetensutveckling samt möjlighet att förena arbete (personal) och studier (studenter) med ansvar för hem och barn. Den sistnämnda punkten kan t ex handla om schemaläggning av undervisning.

Kommunicerande och förankrande av jämställdhetsperspektiv

I grundläroprogrammet finns kursmål och aktiviteter kring jämställdhet i ett flertal kurser. I den inledande kursen *Lärande och utveckling*, 10 hp, framhålls kön tillsammans med språk, etnicitet och klass, som viktiga förutsättningar och villkor för lärande. Likaledes ges studenterna – i kursen *Utbildningens framväxt och villkor*, 10 hp, insikter i sociala, könsrelaterade och etniska skillnaders strukturella betydelse för utbildning. Exempelvis fokuseras det på hur kön påverkar skol- och utbildningsval och hur detta i ett både historiskt och nutida perspektiv format vårt utbildningssystem. Dessa kurser ger en vetenskaplig bas för att kunna förstå de strukturella förutsättningar och strukturer som ett jämställdhetsperspektiv ställs mot.

Vad gäller kompetenser för att mer konkret kommunicera och förankra jämställdhet i undervisningen kan följande kurser framhållas. På kursen *Matematik I*, 7,5 hp, reflekterar studenter över jämlikhet och jämställdhet, och vad kön kan ha för betydelse för lärandet i matematik. Även frågor gällande kön och elevers ursprung, i relation till lärandet i matematik, behandlas. I kursen *Bild och musik*, 15 hp, diskuteras bland annat hur kön kan påverka inställning och attityder till bild och musik. I kursvärderingar har det t ex framkommit att flickor ofta har en mer positiv inställning till bild och musik än pojkar. Därför används, på seminarier, genusperspektivet som en "spegel" under diskussionerna.

Jämställdhet behandlas också ingående i kursen *Mångfald och lärande*, 5 hp. Här förväntas studenterna beskriva och problematisera begrepp som mångfald, kön, sexualitet, etnicitet och intersektionalitet kopplat till undervisning. Ett seminarium fokuseras på att dels teoretiskt förstå kön och genus, och dels på att undersöka olika ingångar i genusmedveten pedagogik. Yvonne Hirdmans teoribildning om genussystem används exempelvis som en förklaringsmodell för hur kön kan struktureras i undervisningssituationer, i läromedel samt utanför klassrummet. Här ingår även att lära sig att arbeta normkritiskt och inkluderande i skolmiljön, såväl i klassrummet som utanför detsamma.

I den del av utbildningen som ges på avancerad nivå finns innehåll om jämställdhet i flera kurser. Exempelvis examineras studenten utifrån ett normkritiskt perspektiv på kön, etnicitet, sexuell läggning. På kursen *Matematik III*, 7,5 hp, visar studenten detta i en läromedelsanalys och på kursen

Svenska III, 7,5 hp, förväntas studenten problematisera detta utifrån "critical literacy". På kursen *Självständigt arbete 2*, 15 hp, behandlas olika aspekter av jämställdhet, bland annat diskrimineringsgrunderna.

Styrkor och svagheter

En styrka är att jämställdhetsperspektivet är med på många av programmets kurser, men också som en viktig utgångspunkt i den övergripande verksamheten. EDU:s institutionsledning har också blivit mer medveten, vid kursbemanningen, av ett jämställdhetsperspektiv. Eftersom EDU har en övervägande del av lärare och forskare som är kvinnor, så är det emellertid svårt att få till en lärarbesättning på kurserna som är helt jämställd. Här arbetar vi medvetet med också försöka rekrytera fler manliga lärare och forskare. Studentgruppen är också ojämnt fördelad på grundlärarprogrammet, med avsevärt fler kvinnliga än manliga studenter, vilket vi försöker förändra genom att göra dessa program mer intressanta för män. Det sker bland annat på gymnasieämnessor och liknande arrangemang där Uppsala universitets utbildningsutbud presenteras.

Utformning, genomförande och resultat

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Bedömningsgrunder:

Utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination följs systematiskt upp. Resultaten av uppföljningen omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling, och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärosätet verkar för att studenten genomför utbildningen inom planerad studietid.

EDU följer systematiskt, på olika sätt, upp utbildningens innehåll, utformning, genomförande och examination. Det sker bland annat genom kursvärderingar, fakultetens granskningar och omfattande externa skärskådningar. Allt detta utgör viktiga utgångspunkter i det kontinuerliga kvalitetsarbetet.

Kursvärderingar

Efter varje kurs fyller studenterna i individuella kursutvärderingar. De frågor som studenterna besvarar är standardiserade – d v s jämförbara mellan olika kurser – och handlar bland annat om studenternas synpunkter på undervisningsformer, lärare och examinationsformer. Dessa kursvärderingar sammanställs till kursrapporter som skickas till studierektor. Alla kursvärderingar schemaläggs numera för att öka svarsfrekvensen, som på många kurser har varit alldeles för låg. Numera avsätts särskild tid för studenterna – vid det sista gemensamma kurstillfället – att fylla i kursvärderingarna. När kursledarna sedan inleder nästa kurstillfälle presenteras föregående kurstillfälles kursvärdering varvid de övergripande synpunkterna från föregående termin tas upp och eventuella förändringar i kursen med anledning av dessa lyfts fram. Även i fall där kritiska kommentarer inte lett till förändringar tas det upp och förklaras då särskilt av kursledaren. Det kan exempelvis gälla i de fall då studenterna skulle vilja se förändringar i litteraturlistor, men vilket inte kan ske på grund av det inte finns annan litteratur som kan ersätta den befintliga. Alla programmets kursutvärderingar sammanställs efter varje termin av kursadministratörer och analyseras därefter av studierektorer och prefekter. Vad gäller kurser som fungerar mindre bra, vidtas nödvändiga förändringsåtgärder. Kursansvarig studierektor går också igenom studenternas kursvärderingar med respektive kursledare samt med grundlärarkollegiet.

Utöver arbetet med kursvärderingar säkerställer också kursledaren – under ledning av studierektorn – att kursmålen, studiehandledningarna och betygskriterierna är tydligt kommunicerade till studenterna och övriga inblandade lärare. Även det sker också vanligtvis vid kursintroduktionen. Detta arbete följer särskilda policydokument – *Rättssäker examination vid EDU* samt *Kursledarens ansvar* – som varit i kraft sedan 2016.

Fakultetens granskningar

Utbildningen följs även regelbundet upp genom tematiska utredningar och kvalitetssatsningar (exvis utlysning av kvalitetsmedel) initierade av Programkommittén för lärarprogrammen, som leds av prodekanen vid Fakulteten för utbildningsvetenskaper. Dess huvuduppgift är att tillse att lärarutbildningarna följer examensordningen (Högskoleförordningen) samt att särskilt bevaka progression i innehåll, vetenskaplighet och professionsutveckling samt de ämnesdidaktiska inslagen i lärarutbildningen. Programkommitténs utvärderingsarbete sammanställs i rapporter och seminarier av olika slag. Ett viktigt tema har handlat om att utveckla ett nytt bedömningsmaterial samt en ny metod för att examinera verksamhetsförlagd utbildning. Det viktigaste resultatet av detta arbete blev utarbetandet av en digital bedömningsblankett som förtydligar kursmålen och ger bättre förutsättningar för att "fånga upp" eventuella problem på VFU:n i god tid och utveckla lärandet.

Andra utredningar och satsningar har fokuserat på vetenskapligt skrivande och vetenskapliga perspektiv/metoder. Det resulterade i att kursansvariga lärare och ansvariga studierektorer förtydligat

progressionen i utbildningen. Temat om hur studenter och handledare upplever den verksamhetsförlagda delen av utbildningen, återkopplas på dialogmöten mellan VFU-kursansvariga vid Uppsala universitet och kommunala samordnare. Andra områden som särskilt belysts är lärarkompetensen och undervisningstätheten samt samverkan inom och mellan den utbildningsvetenskapliga kärnan och den verksamhetsförlagda utbildningen. Detta har bland annat resulterat i en förstärkning av undervisningsresurserna på vissa kurser, t ex besök på VFU, och mer koherens mellan ledarskaps- och VFU-kurser.

Externa utvärderingar

Runt vart sjätte år har EDU som ambition att göra en omfattande extern utvärdering av alla kurser på den utbildningsvetenskapliga kärnan, exklusive VFU:n (som utvärderas särskilt av Programkommittén för lärarprogrammen). Denna externa granskning utgör en mycket viktig del i EDU:s kontinuerliga utvecklingsarbete och används regelbundet i det vardagliga kvalitetsförbättringsarbetet. Syftet är att – utifrån examensmålen för lärarprogrammet och Uppsala universitets pedagogiska program – kvalitetsgranska innehållet i utbildningarna med såväl styrdokument som konkret undervisning som utgångspunkter. I granskningen ingår således programstrukturer och kursordning, formulerandet av kursplaner och kursmål, kursstrukturer och kursupplägg, studiehandledningar, examinationsuppgifter och internationella inslag. Förutom dokumentstudier, ägnas en stor del av utvärderingen åt besök i undervisningen (seminarier och föreläsningar) samt åt student- och lärarintervjuer.

Den senaste externa utvärderingen gjordes under 2015 – 2016 av professor emeritus Sven-Erik Hansén och lektor Tom Wikman från Åbo akademi i Vasa. Många av utredningens resultat har blivit särskilt prioriterade utvecklingsområden i verksamheten, vilka också lyfts fram i denna självvärdering. Det handlar bland annat om att forskningsinslagen behövde stärkas i lärarutbildningen; progressionen mellan lärandemålen inom lärarprogrammen förtydligas samt om att kunskapsområdet vetenskapsteori och forskningsmetodik behövde förstärkas. Hansén och Wikman efterlyste vidare också en tydligare koherens mellan undervisningsinnehållet i den utbildningsvetenskapliga kärnan, den verksamhetsförlagda utbildningen och ämnesstudierna/ämnesdidaktiken. Därtill borde lärarna vid lärarutbildningen bli bättre på att ge studenterna konstruktiv och formativ feedback. De adjungerade adjunkternas arbetsuppgifter skulle även kopplas ännu mer till professionsnära inslag, samtidigt som undervisningen kring lärandeteorier kunde varieras mer med fler internationella perspektiv. Det ska också, avslutningsvis, påpekas att Hansén och Wikman tyckte att mycket fungerade väldigt bra i undervisningen på den utbildningsvetenskapliga kärnan. De lyfte särskilt fram engagemanget hos lärarna samt den höga kvaliteten på många föreläsningar och seminarier.

Starka och svaga sidor

EDU har under de senaste åren avsevärt förbättrat det strategiska arbetet med att följa upp innehåll, utformning, genomförande och examination av utbildningen. Vi vill särskilt lyfta fram vårt strukturerade arbete med kursvärderingarna och uppbyggandet av regelbundet återkommande externa granskningar som förväntas vara en utgångspunkt i de kontinuerliga utvecklingsarbetet av undervisningen. Vi har också – under de senaste åren – gett våra lärare bättre möjligheter att diskutera och utveckla den här typen av utvecklingsfrågor inom grundlärarkollegiets ram. Vad vi ytterligare kan förbättra är framförallt studenternas svarsfrekvens på kursvärderingarna. Vi har diskuterat detta mycket med studentrepresentanter på olika nivåer och hoppas att vi nu börjar närma oss kursvärderingssätt som ska göra att så många studenter som möjligt också genomför kursvärderingarna.

Studentperspektiv

Bedömningsgrund:

Studenten ges möjlighet att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande.

Studenterna är – förutom att de ingår i beredande och beslutande organ som Fakultetsnämnden för utbildningsvetenskaper, Programkommittén för lärarprogrammen och EDU:s institutionsstyrelse – involverade i att utveckla såväl utbildningens innehåll som genomförande. Här vill vi särskilt lyfta fram de tidigare omnämnda kursvärderingarna, de externa granskningarna, de regelbundna kvalitetsmötena mellan prefekt och studentrepresentanter, lärarcaféer samt studenttorg och studentcoacher.

Studentsamverkan på olika sätt

Som framgår av föregående avsnitt genomför och sammanställer EDU kontinuerligt kursvärderingar i grundlärarprogrammet. Kursvärderingarna följs upp genom att de sammanställs till kursrapporter som återkopplas till studenterna vid kursstart nästkommande termin. Dessa kursvärderingar – som alltså utgår ifrån studenternas synpunkter på undervisningen – utgör en viktig del i vårt kontinuerliga kvalitetsarbete.

En av delstudierna i den ovan nämnda externa utvärderingen, genomförd av Sven-Erik Hansén och Tom Wikman, innehöll också ett avsnitt om grundlärarstudenternas synpunkter på utbildningen. Studenterna besvarade frågor om lärarnas förmåga att förmedla kunskap, ge återkoppling, inspirera studenterna, examinationsformer, utbildningens relevans, arbetsformer, kravnivåer samt om utbildningens rykte och status. Svarsfrekvensen var hög – om man exempelvis jämför med liknande enkätundersökningar riktade mot lärarstudenter – med drygt 61 % av alla studenter på Uppsala universitets grundlärarprogram.

De mer övergripande resultat som kom fram i enkätstudien, var att grundlärarstudenterna generellt är mycket nöjda med sin utbildning, men att det finns vissa områden med förbättringspotential. De tyckte exempelvis att de fick för lite skriftlig feedback på inlämningsuppgifter; att IKT-undervisningen kunde stärkas ännu mer; att de behövde mer kunskaper kring hur elever ska bedömas; att områdena specialpedagogik och ledarskap kunde få ännu mer plats i utbildningen. Allmänt efterlystes mer praktiska inslag – d v s kopplade till klassrums- och skolsituationer – i kurserna. Hanséns och Wikmans utredning är – som tidigare har påpekats – ett viktigt underlag för EDU:s kontinuerliga utvecklingsarbete. Som också framgått i denna självvärdering har flera av de områdena som studenterna önskade utveckla, blivit föremål för särskilt prioriterade satsningar av institutionsledningen. Det kan således tveklöst konstateras att studenterna vid EDU har en aktiv roll i arbetet med att utveckla utbildningens innehåll och genomförande. Det ska också understrykas att studentrepresentanter medverkade i formulerandet av enkätfrågorna.

Vad gäller den kontinuerliga kontakten mellan studenter och institutionsledning träffar prefekten vid EDU – ibland tillsammans med någon studierektor – styrelsen i sektion LÄRA, d v s den del av Uppsala studentkår som representerar lärarstudenterna, tre gånger per termin för att dryfta aktuella studerandefrågor. De ämnen som har diskuterats är bland annat närvaron på och utformningen av seminarier, mångfaldsinslag i utbildningen, internationalisering genom att öka antalet utbyten samt internationella lärare och ämnen på kurserna i Uppsala, samt kursstrukturen på grundlärarprogrammet. En viktig fråga vid dessa möten har förövrigt varit utformandet av de kursvärderingar som används vid EDU. Här har lärarstudenterna haft stort inflytande på utvärderingarnas slutliga utformning. Prefekten vid EDU träffar också fyra gånger per termin Uppsala studentkårs studiebevakare vid lärarutbildningarna. På dessa möten dryftas framförallt sociala frågor för lärarstudenterna och ibland enskilda studentärenden.

Bland övrig studentsamverkan kan nämnas det Lärarcafé som anordnas av LÄRA i samverkan med enheten Forum för samverkan vid Fakulteten för utbildningsvetenskaper. Detta är en mötesplats där

lärarstudenter regelbundet kan träffa yrkesverksamma lärare. Syftet är att tillsammans ta del av forskning inom skolområdet och knyta kontakter. Studenterna väljer teman till varje träff och ofta handlar det om ämnen som studenterna efterlyser mer av på grundlärarprogrammet. Under våren 2017 har det hållits tre lärarcaféer med följande föreläsare och teman: Professor Mattias Gardell (jämförande religionsvetenskap) har pratat kring temat främlingsfientlighet utifrån sin bok *Den ensamme terroristen*; Lina Sjöström – förstelärare och samordnare för nyanlända i Tierps kommun – har föreläst kring nyanlända elevers lärande; Matilda Strömberg – projektledare vid RFSU – samtalade med de närvarande under rubriken: "Prata sex och relationer – En del av ditt uppdrag". Ett annat projekt som utvecklats av Sektion LÄRA är "Skugga en lärarstudent". Detta projekt har dock tagits över av EDU från och med vt 2018. Universitetshjälpen, där studenter på frivillig basis bedriver stödundervisning inom specialpedagogik, utgör ett annat studentinitiativ.

För att ytterligare stödja lärarstudenterna i sina studier, har EDU sedan hösten 2017 organiserat en särskild studentsamverkan – "EDU Studentcoach". Flera studenter har anställts som amanuenser (max 20 % anställning) för att ge andra studenter ett extra stöd under den första terminen på grundlärarprogrammet. Studentcoacherna arrangerar flera seminarier per termin som behandlar bland annat studieteknik och hur man "avkodar" universitetsstudier. Dessa seminarier har varit mycket välbesökta. Jämte "EDU-studentcoach", finns "EDU studenttorg" bemannat med sex amanuenser. Här ges bland annat extra stöd till grundlärarstudenterna vid terminsstart. Det kan exempelvis handla om att ge rätt information om var man kan vända sig med frågor om kurser eller studiestöd samt om att tolka webbaserade kurssidor och studiehandledningar. Studenttorget ger även möjligheter för gymnasieelever – som är intresserade av läraryrket – att "skugga" en lärarstudent. Genom amanuenserna vill vi öka studentstödet för att ge studenterna bästa möjliga förutsättningar att stanna kvar på utbildningen. Vi behöver i så stor utsträckning som möjligt undvika studentavhopp som beror på studenternas osäkerhet och rädsla inför universitetsstudier.

Dessutom avsätter fakultetsnämnden medel i sin verksamhetsplan för att stödja LÄRA finansiellt när det gäller anordnade av examensceremoni och föreläsungsverksamhet.

Starka och svaga sidor

Institutionsledningen vid EDU har under flera år lagt ned mycket arbete på att involvera studenterna i kvalitets- och utvecklingsarbete av olika slag. Relationen till såväl LÄRA som Uppsala studentkårs studiebevakare är mycket god och det finns alltid möjlighet för studentrepresentanterna att få träffa antingen prefekt eller studierektor för att diskutera angelägna student- och utbildningsfrågor. LÄRA:s ordförande och styrelse, samt studiebevakaren, gör också ett utmärkt jobb för att befästa detta samarbete. Något som kan utvecklas ytterligare – vilket har påpekats tidigare – är att ännu fler studenter kunde engagera sig i angelägna utbildningsfrågor, för att på det sättet inta en mer aktiv roll i utvecklingen av utbildningens innehåll och genomförande.

Bedömningsgrund:

Utbildningen är utformad och genomförs på sådant sätt att den är användbar och utvecklar studentens beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället.

Eftersom lärarutbildningen utgör en professionsutbildning, är det högst väsentligt att dess utformning, innehåll och genomförande har en tydlig koppling till arbetslivet, vilket i det här fallet är skolans värld. Det kan åstadkommas på flera sätt. Vi har dels fokuserat på att ha en tydlig professionsförankring i utbildningen genom de adjungerade adjunkterna och partnerskolorna, och dels på att successivt stärka annan samverkan med kommuner och andra skolhuvudmän genom en växande uppdragsutbildning, utvecklad VFU-koordination och andra gemensamma projekt som kanaliseras via en särskild enhet – *Forum för samverkan* – vid Fakulteten för utbildningsvetenskaper.

Utvecklande samverkan med arbetslivet i fokus

Vi har tidigare i denna självvärdering lyft fram vår satsning på de adjungerade adjunkterna och det finns ingen anledning att här ytterligare en gång detaljerat redogöra för denna. Det som ändå måste betonas är att denna personalkategori har ökat rejält under de senaste åren. Vi kan därför med fog konstatera att vi idag har en relativt god koppling mellan teori/forskning och arbetsliv/vardaglig praktik i våra kurser. Det är de adjungerade adjunkterna som förväntas bidra med just det senare genom att de samtidigt som de undervisar på EDU, verkar i skolans klassrum och övriga aktiviteter.

Partnerskolesamarbetet – som också har presenterats relativt utförligt i självvärderingen – kan också ses som en brygga mellan lärarutbildning och arbetsliv. De studenter som är med i partnerskolearbetet får fler möjligheter att lära känna läraryrket och arbetsmiljön i skolan, vilket vi tror gör dem bättre rustade till att klara sig bra som nyutexaminerade lärare. Vi oroas, liksom många andra i Sverige just nu, över att relativt många nya lärare slutar att arbeta efter en kort tid i skolan. Vi hoppas att mer tid i skolvardagen under utbildningen leder till att färre hoppar av läraryrket. Det kan även här poängteras att partnerskolesamarbetet, och andra djupare samarbeten med skolor och lärare, också har medfört nya utvecklingsmöjligheter för de inblandade skolornas lärare och ledningspersonal. De sex projekt som pågår inom partnerskolesamarbetet har alla resulterat i nya kompetensutvecklingsmöjligheter för de medverkande handledarna.

EDU har under många år haft en ganska omfattande uppdragsutbildning som inriktas mot framförallt förskollärare och lärare i den svenska skolan. År 2018 kommer denna del av verksamheten att omsätta runt 20 miljoner kronor totalt, vilket är en fördubbling jämfört med tidigare år. Stora uppdragsutbildningsinsatser görs inom förskolläraryft, specialpedagogik, barn- och ungas lärande, didaktik, mångfald samt klassrumsledarskap. Vi har noterat – under det senaste året – en rejält ökad efterfrågan på kompetensutvecklande utbildningsinsatser från stora kommuner i vårt närområde. Det ser vi enbart positivt på, eftersom uppdragsutbildningen också utgör ett viktigt sätt för oss att hålla oss uppdaterade om vad som kontinuerligt pågår och förändras i skolans värld. Dessa erfarenheter får tydliga genomslag i våra lärarutbildningar, eftersom vi har samma lärare som undervisar på lärar- och uppdragsutbildningen.

Ett annat viktig arbetslivssamverkan pågår inom EDU:s och Fakulteten för utbildningsvetenskapers VFU-organisation. Här sker samarbete och dialogmöten, dels med andra fakulteter och institutioner vid Uppsala universitet, och dels med lednings- och lärarpersonal på de skolor och kommuner som medverkar i VFU-verksamheten. Konkreta frågor som regelbundet dryftas är dimensioneringar av lärarutbildningar och VFU-platser samt organiserandet av lärarstudenternas VFU-perioder, med allt vad det innebär av handledning och andra praktiska frågor. Intresset under det senaste året har föröversigt blivit mycket större för de handledarkurser som erbjuds av EDU och Fakulteten för utbildningsve-

tenskaper. Det beror inte minst på att dessa kurser har anpassats mer efter skolans vardag och utmaningar, vilket uppskattats mycket av de medverkande skollärarna. Dessa kurser ges numera också på distans.

År 2013 inrättade Fakulteten för utbildningsvetenskaper *Forum för samverkan* (FOSAM). Dess huvudsakliga uppgift är att fungera som en stödorganisation för en rad olika samverkansaktiviteter och nätverk mellan lärarutbildningen och dess motparter i arbetslivet. EDU medverkar direkt i FOSAM med representation i styrelsen samt genom att universitetslärare och forskare deltar i FOSAMs verksamhet, exempelvis i forskningscirklar och konferenser av olika slag. Förutom inom FOSAM, sker inom Fakulteten för utbildningsvetenskaper samverkan mellan EDU, Fortbildningsavdelningen för skolans internationalisering (FBA) och Avdelningen för rektorsutbildning (RUT) för att på bästa sätt hantera externa samverkansuppdrag. För grundlärarutbildningen på Campus Gotland har det varit särskilt angeläget att stärka samarbetet med Region Gotland. Det har exempelvis handlat om samtal kring framtida lärarutbildningsbehov på Gotland, VFU-frågor samt samarbetsmöjligheter inom det tidigare omnämnda partnerskolesamarbetet på Campus Gotland.

Alumnverksamhet

EDU alumn grundades som ett nätverk för tidigare studenter vid EDU i januari 2016. Ambitionen var att skapa ett forum för alumner att ta del av aktuell forskning vid institutionen och bidra med kunskaper och erfarenheter från arbetslivet i vidare utveckling av lärarprogrammen. Även studenter vid lärarprogrammets sista termin var välkomna att bli medlemmar i EDU alumn. I och med detta ville nätverket också skapa kontaktytor för studenter på väg ut i arbetslivet och verkamma lärare med en relation till institutionen och lärarutbildningen. Hösten 2017 flyttades EDU alumn över till FOSAM och verksamheten leds idag av en egen koordinator. Verksamheten inbegriper bland annat särskilda alumnträffar, där nätverkets medlemmar får möter en känd person, utbyter idéer och samverka kring utbildningsfrågor. Som exempel kan nämnas journalisten Erik de la Reguera som talade utifrån ämnet "Medmänniska eller yrkesproffs?", och ett besök av artisten Emma Molin under rubriken "När underhållning blir undervisning".

Styrkor och svagheter

Studenterna har under sin utbildning många konstruktiva möjligheter att komma i kontakt med skolans vardag och verklighet, och då inte bara under den i examensordningen stipulerade VFU-undervisningen. Vi ser särskilt de senaste årens arbete med adjungerade adjunkter och partnerskolor som de mest väsentliga satsningarna på samverkansområdet med arbetslivet. I startgröparna är nu också sk ULF-tjänster – d v s en sorts forskartjänster som delas mellan skolor och universitet – vilket ännu mer stärker samarbetet mellan lärarutbildningens forskning och avnämarna. Vi kan förbättra studenternas kontakter med arbetslivet genom att låta partnerskolesamarbetet bli större, så att fler studenter involveras. Ett utvecklingsarbete pågår också i den riktningen. Vi söker även fler arenor för att – tillsammans med representanter från skolor och huvudmän – diskutera innehåll i lärarutbildningen. Vi har kommit en bit på vägen genom de ovan nämnda särskilda seminarierna för adjungerade adjunkter, dit också representanter från skolor och kommuner bjuds in, men här kan och planerar vi att göra fler insatser framöver.